

# TRANSILVANIA

ORGANUL ASOCIAȚIUNII TRANSILVANE

PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂN.

Nr. IV—V.

Sibiu, Aprile—Mai 1896.

Anul XXVII.

## SCRIEREA VERTICALĂ

din punct de vedere igienic.

(tr. după Dr. Süßmann de Dr. Beu.)

Esperiența ne-a învățat, că între anumite împrejurări instrucția elementară poate primejdui dezvoltarea corporală a copiilor de școală; din care cauză ómeni de specialitate au început încă înainte cu câteva decenii a se ocupa mai intensiv cu turburările (alterațiunile) bolnăviciose, ce stau în legătură causală cu școla.

Resultatul acestor cercetări dovedesce pe deplin existența unor bóle pricinuite de școlă.

Mai ântâiu de tóte i-a succes profesorului Cohn din Breslau a dovedi, că cercetarea școlei înlesnesce esențial dezvoltarea miopiei <sup>1)</sup> și că stă în proporțiune cu timpul cercetării școlei, adecă se înmulțesce din clasă în clasă și din an în an, pe când forța vederii scade.

Cohn a aflat între copiii dela școlele orășenesci 11·4% miopi, anume la școlele elementare 6·7% în clasele gimnasiale inferioare 12% și în cele superioare 60%.

De asemenea nu se poate nega influența școlei asupra nascerii strîmbării laterale a spinării (scolioză <sup>2)</sup>) (Între 731 de copii a aflat Guillaume 218 casuri de scolioză).

<sup>1)</sup> miopie = vedere scurtă, miop = scurt la vedere.

<sup>2)</sup> Scolioză = strîmbarea laterală a spinării.

Întroducerea unor scaune practice și îngrijirea de lumină îndestulătoare pentru salele de învățământ a îmbunătățit, ce e drept, aceste stări, dar nu le-a delăturat de tot.

Prin observări detaiate asupra ținutei corpului s'a putut constata, că pre lângă factorii amintiți, poziția caietului la scris influențează și spinarea și ochiul.

Pozițiile caietului, care vin în considerare, sunt cea dréptă (óblă) și piezișă din drépta și cea dréptă și piezișă din mijloc. Fie-care stă în strîns raport cu modul de scriere, pentru-că la poziția dréptă din mijloc se póte scrie numai vertical, iar la celelalte numai pieziș — cum preste tot se usiteză de present.

Se nasce deci întrebarea, la ce poziție a caietului ia copilul o astfel de ținută, că nu se îngreunează sau periclitéză nici un organ al corpului.

De óre-ce după judecata unanimă a învățătorilor și medicilor atunci, când caietul stă de-a drépta scriitorului, corpul ia o ținută rea și condamabilă, nu rămâne alta decât să alegem între starea piezișă din mijloc cu scrisóre aplecată spre drépta și cea dréptă din mijloc cu scrisóre verticală.

Ori-și-cine se póte convinge, că ce influență obositoare au rândurile piezișe asupra ținutei corpului, dacă își pune strîmb înaintea ochilor o tipăritură sau scrisóre. La poziția piezișă din mijloc capul se aședă astfel, că liniile fundamentale ale ochilor (care împreună punctul central al ambilor ochi), vin aprópe în direcție paralelă cu rândurile. Astfel că încercând să cetim, fără voiă vom pleca capul la o parte și anume așa, că ochiul stâng va sta mai în jos, dacă direcția șirelor va fi dela stînga din jos la drépta în sus, sau vice-versa. Tot așa și la scris.

Poziția piezișă la mijloc nu ar prea inspira îngrijiri, dacă ar fi numai acéstă plecare a capului. Dar plecarea capului aduce cu sine o mișcare a punctului de gravitațiune al corpului spre stînga, care fie cât de mică are drept urmare o încováiere compensatorică a spinării în direcție opusă, ca punctul de gravitațiune să revie în starea lui de echilibru.

Ce e drept aceste încováieri ale spinării abia pot fi îngrijitoare, de óre-ce însă în anii de scólă ele se repetéză đilnic mai de multe ori, pot pricinui strimbări statornice.

Dar plecarea capului spre stânga mai are o urmare rea. Stând ochiul stâng mai jos decât cel drept punctul fixat nu se va întipări pe locuri identice ale retinei, va să dică: nu se vede esact. Ca acesta totuși să fie posibil, ochiul se va forța în acomodare și în consecință va cresce presiunea sângelui în internul ochiului, care pricinuesce apoi pe încetul desvoltarea miopiei.

Să vedem ce ne spune în această chestiune anatomul. Profesorul Toldt dice:

„Ținuta óblă a corpului condiționează poziția normală a spinării și a întreg trunchiului; ea împedecă strîmtarea pieptului și fólului și prin urmare și apăsări dăunátore asupra intestinelor, ea garantéză libertatea mișcárilor respiratorice și posibilitatea unei lărgiri voluminoase a plumánilor; dar tot ea garantéză mai bine depártarea coréspundétore a ochilor dela obiect.

Corpul copilului, care scrie, se razimă pe trei puncte anume unul e pe scândura de ședut a băncii, iar celelalte două sunt pe scândura de scris, unde se aședă améndoué brațele, căci în urma plecării înainte a corpului, absolut necesară la scris, punctul de gravitațiune cade înainte și își caută sprijin în brațe.

Cu cât ajung cótele mai în jos și se desfac de olaltă, cu atâta trebuie să se plece și trupul cătră masa de scris, ca să se pótă rázima în ele, sau se îndoesce din mijloc înainte. Dacă însă cótele se string cătră trup și în starea acesta se aședă brațele pe scândura de scris, punctul de gravitațiune se urcă în sus, corpul ia o poziție óblă, brațele devin un razim al lui și-l împedecă de-a se osteni.

Ținuta greșită amintită mai sus aduce cu sine o apropiare preste măsură a capului de caiet și de regulă o plecare a capului în stânga.

În urma plecării corpului prea aprópe de hârtie, capul copilului cade în jos și privirea devine aprópe verticală cu virtul penii. În urma acesteia péna totdeuna va acoperi tocmai aceea parte a hârtiei, care trebuie scrisă. Pentru-ca să pótă totuși vedé, copilul își dá capul în partea stânga, o mișcare, care îi mai aduce și alte servicii.

Apropiind capul prea mult, caietul vine sã stee îndãrëtul punctului de apropiere al ochiului, adecã se aflã în afarã de domeniul vederii curate: — prin plecarea capului în o parte depãrtarea ochilor, mai cu samã a unuia, se mãresce aša cã copilul va vedé mai curat și mai nesilit.

În decursul timpului plecarea capului causéazã o strîmbare lateralã a spinãrii și, în urma distanței neegale a ochilor de obiect, o încordãre mai mare a unui ochiu, miopie“.

Și de óre-ce corpul numai la poziția dréptã în mijloc a caietului póte avé o ținutã dréptã, ori-ce altã poziție pricinuesce o divergență a brațelor și urmãrile acesteia, precum și o destrãbãlare a ținutei drepte a corpului, cuvintele citate dupã anatomul Toldt sunt cel mai bun argument pentru scrierea verticalã.

Acéstã pãrere nu e singuraticã.

Profesorul Cohn se exprimã astfel în chestiune: „scrierea verticalã e scrierea viitorului“.

Profesorul Uffelmann (Rostock) dice: „trebuie sã declar, cã scrierea verticalã e cea mai corectã“. Și profesorul Fodor din Budapesta apróbã întroducerea ei în școle.

Comisiunea sanitarã supremã din Austria de jos a recomandat (1891) întroducerea în general a scrierii verticale pentru instrucția primã în scris, ca mijloc de a desvolta o ținutã dréptã a corpului, a împedeca strîmbãri de spinare și a încunjura stricarea ochilor — cu condițiunea, ca copiii sã nu se prea îngreuneze cu eserciții de scris îndelungate.

Guvernul bavarez a ordonat în 1890 întroducerea scrierii verticale în diferite institute pe basa pãrerii camerii medicale din țerã, — acelaș lucru îl făcu în 1892 guvernul croat, iar în Viena se esercitezã acest fel de scriere în circa 80 de institute de învățãmânt etc.

Învățãtorul Wald din Türk laudã scrierea verticalã în chipul urmãtor: a) Copiii șed țépën, drept, nu se plécã înainte, și anume nu numai la scris, ci în urma obiceiului nici la celalalte obiecte de învățãmânt. Ei nu se mai aședã cu cótele pe bancã.

b) Ochiul se cruță în mod însemnat: el nu ajunge prea aprópe de tablã și rêmãne aprópe tot în aceeași distanță dela litere.

c) La scrierea verticală pieptul nu se apasă de dunga scândurii de scris, e totdeuna liber și respirația nu se îngreunează<sup>3)</sup>. Protivnicii scrierii verticale afirmă, că ea e contrară mișcării naturale a mâinii; acestora le răspunde oculistul Dr. Schubert din Nürnberg astfel: „Ce a putut îndemna omenirea ca veacuri de-a rândul să folosescă scrierea verticală, dacă ea se împotrivesce mișcărilor regulate ale mâinii? De bună samă își are motivele sale, că de doi secolii încóce scrierea a luat pe încetul o direcție plecată spre drépta; ea aduce servicii scrierii grăbite. E afară de ori-ce îndoeală, că scriind grăbit e mai plăcută mâinii scrierea piezișă. Dar în școlă, mai cu samă în anii dintâi, e vorba de scriere precugetată, mai mult desemnătoare. Copilul are lipsă de mult timp până-ce umple un rând. De-ce se-i primejduim dară ochii și spinarea prin niște poziții ale caietului, cari sunt de folos exclusiv pentru scrierea grăbită?“

Dacă ne gândim la ținuta, ce de obicei o au copiii la scris, trebue să ne mirăm, că nu ocupă mai mult teren mișcarea pentru îmbunătățirea acestor stări. Copiii observă de regulă următoarea ținută a corpului la scris: Umărul drept și brațul superior drept sunt foarte ridicate, iar brațul inferior drept e așezat și întins pe masa de scris; umărul și brațul stâng stau plecate, strinse la piept, iar cu mâna stângă se razimă de dunga mesii și își ține caietul. Capul se plécă în stânga, până mai atinge cu barba mâna stângă, spinarea se întorce în jurul osiei sale încovăindu-se în drépta, așa că musculatura din partea dreaptă e preste măsură încordată, pe când cea din stânga e în stare de odihnă, moleșită. Afară de aceea ochii, cari sunt întorși spre drépta și foarte aprópe de scrisóre, își forțéză preste măsură acomodațiunea. (Geigel)

Nu se póte nega, că în adevăr șuccede prin o consecvență strictă și admoniare pretinescă a ținé școlarii în poziție dréptă, dar e fapt, că după aceea iau o poziție cu cótele desfăcute, spinarea plecată și capul dat îndărét. Dacă deci și sub ochii veghiători ai învățătorului se pierde ținuta

<sup>3)</sup> Zeitschrift für Schulgesundheitspflege 1889, 90—92.

dréptă, ce garanție putem avé, că acasă își vor ține copiii corpul drept scriind pieziș și ședând strimb?!

De ore-ce scrierea verticală nu e posibilă de cât în o poziție dréptă la mijloc, deja în tehnica ei avem un 'scut în contra uritelor strimbături de corp, ce presintă copiii scriindu-'și temele acasă. Școlarul scriind vertical numai cu greu va puté ședé altfel decât drept.

Pe basa celor di-se îmi iau voia a atrage atențiunea forurilor școlare asupra bunătății scrierii verticale și a propune, ca se se facă încercări cu ea în școlele clementare.

Pentru a cruța timpul și a fi siguri de succes, Dr. Schubert recomandă spre strictă observare următoarele esperiențe, ce resultă din încercările deja făcute cu scrierea verticală:

1. Lucru de căpetenie e a ține tabla sau caietul în poziție dréptă la mijloc; nu e destul cu scrierea pe tablă a unor litere verticale drept model.

2. Pentru mentinerea poziției drepte la mijloc e de lipsă ca șirele să fie scurte, căci altfel cătră capétul șirului trece vârful penii afară de mijlocul corpului. Mai cu samă pentru prima instrucție să nu fie șirele mai mari de 8—10 centimetri. Tăblițele de școlă trebuesc împărțite prin linii verticale în 2 sau 3 despărțeminte și pe fie-care separat scris. Nu e consult a scrie șire mai lungi împingând tăblița din când în când.

3. Să se încungiure a scrie după modele, ce zac pieziș în stânga, pentru-că așa ajung copiii tocmai între caiet și model, prin ce s'ar perde poziția la mijloc a celui dintâiu. Sau se se scrie modele pe tablă, sau se fie imprimare în caiet, cum e bună-óră *școla pentru scrierea verticală a lui Scharff* (Scharff's Steilschriftschule).

4. Brațele inferióre trebuie să zacă cu două părți pe masa de scris și anume de tot simetric, așa ca ele să se întâlnească înaintea mijlocului corpului și aicea să formeze un unghiu drept (Toldt); fie-care braț să taie dunga mesii într'un unghiu de 45°. Amândoué cótele, așadară și cel drept, să stee baremi de-o palmă departe de corp; dar distanța amânduor să fie egală.

5. La scris se stee palma mării vertical s'au ceva aplecată spre stânga. Marginea palmei de cătră degetul cel mic se nu atingă masa; mării se-'și aibă razimul în marginea din afară a unghiei degetului celui mic, care dimpreună cu degetul inelului și cel din mijloc se fie puțin încovăiat, degetul arătător se fie de asemenea cevaș încovăiat, dar se nu se îndoie la încheieturi.

6. Condeiu se nu se apuce nici odată prea aprópe de péné și se-'și aibă punctul de răzimare între degetul cel mare și cel arătător. Capétul de-asupra al condeiu se fie îndreptat spre cot, iar nu cătră umăr sau piept.

7. Brațul, cu care scriem, se se misce mai de multe ori în drépta, dar totdeuna paralel cu poziția de mai înainte.

8. Tabla și hârtia trebuie împinsă în sus după fie-care șir, ca distanța între péné și marginea mesii de scris se fie mereu aceeași și corespundétore. Acesta condiționează scânduri de scris late.

9. Linia, care împreună umerii sau ochii, se fie paralelă cu pământul în tot decursul scrierii, partea superioră a corpului se nu se plece înainte, pieptul se nu se razime de dunga mesii, capul se fie puțin plecat și distanța ochilor dela scrisóre 30 până 35 centimetri.

10. E fórte consult a întrerupe scrierea pe câte-va minute la mici intervale și a face exerciții gimnastice, cari se pot executa ședënd, bună-óră: întindeți trunchiul corpului! ridicați umerii! dați umerii îndărét! învêrtiți umerii! dați céfa îndărét! și mai multe de acestea. Brațele se pot pune la aceste exerciții în cruce pe piept sau se se lase libere în jos.

Urmând acestor regule se va obținé o scriere corectă și o ținută corporală sănétósă din partea tinerimei, prin ceea-ce s'ar aduce serviciu îndoit igienei.

## A E R U L.

Pământul nostru împreună cu complexul tuturor lucrurilor, cari zac pe suprafața sa uscată, este încunjurat de toate părțile de atmosferă, o amestecătură de gazuri, care în vorbirea comună este cunoscută sub numele colectiv de aer.

Omul tocmai așa respiră și se mișcă în mijlocul acestui corp elastic și transparent ca alte vietăți în apă seu în alt mediu.

În marea acesta de gazuri se întâmplă fără întrerumpere procese și fenomene, cari sunt condiționate de anumiți factori fisici, chemici, biologici sau fiziologici, ce se află într'însa seu influențază asupra ei.

Aerul are o anumită desime, presiune și temperatură, mai departe e transparent, frânge razele de lumină, prin ce dă naștere la bolta azurie a cerului, pe care cu atâta plăcere o privim în zilele senine.

Aerul mai departe este sau liniștit sau în mișcare ca vânt; în genere arată foarte multe variații după ziua și anutimp, după ținuturi, țări și după alte împrejurări. În virtutea tuturor acestora această mare fără margini și țermuri atât prin sine, cât și ca mediu de transmitere a luminii, căldurei, electricității și sunetului, are foarte mare înriurință asupra omului. Influența acesta este atât de mare încât tot ce trăește pe pământ s'ar nimici în un moment fără aer; pentru-că respirarea, care susține schimbarea de gazuri între ființele vii, nu s'ar pute fără dînsul. Arderea, încălzirea, luminarea, auzirea ar fi imposibilă fără aer.

Aerul atât pentru singuratici indiviți, cât și pentru întregile națiuni și popore este de mare importanță, pentru-că dela fenomenele, ce se petrec în el, atarnă fructificația pământului și dela acesta nutrirea, vi-gurositatea și capacitatea de înmulțire a genului omenesc.

Aerul este o amestecătură de gazuri, cari nu stau în ore-care combinațiune chimică, ci separate unul lângă altul. În el se află:

Oxigen . . . .	20·7—20·9%
Nitrogen . . . .	78·3—79·1%
Acid carbonic . . .	0·04%
Aburi de apă . . .	1·0%

Aceste părți constitutive, una fie-care poate să-și schimbe proporția, să se înmulțască față de cealaltă în atari locuri, unde viețuiesc ómeni, animale sau plante, sau se află materii organice în putregiune. Pot să ajungă în el gazuri străine din fabrici, pulvere sau necurătenia în urmarea ocupațiunei sau a comunicației. Póte se ia mai toate acelea materii, cu cari vine în atingere prin evaporare, ca Amoniac, Carbonate, Iod, Brom, Sulfur, sau Sare cu deosebire la țermurii mării; dar fiind mai mult în mișcare póte să mestece aceste părți în diferite proporțiuni și póte să le arunce în diferite ținuturi, dela locul, de unde le-a primit.

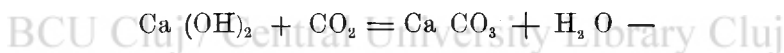


Fără îndoială cea mai însemnată parte constitutivă a aerului este Oxigenul (O), care încă poate să sufere schimbări. În general acolo, unde arderea sau oxidația e prea mare, se schimbă în Ozon — ceea-ce prin experimentele de până acuma nu s'a cam probat.

Acid carbonic se află totdeauna în aer, cu cât ne ridicăm mai sus dela suprafața mării, cu atât crește cantitatea lui. Plantele servesc așa dicând ca o stavilă atât a împuținării oxigenului, cât și a acidului carbonic: anume ele în timpul zilei absorb acidul carbonic și exhalază oxigen, iar în timpul nopții din contră folosesc oxigenul și exhalază acid carbonic.

Totdeauna se află în aer acid carbonic liber, a cărui cantitate se schimbă după împrejurări; în locuri, unde respiră oameni sau animale, unde se află ființe organice în putregiune, se înmulțesc cantitatea lui și fiind-că în proporție cu el se înmulțesc și alte gaze mai periculoase pentru sănătate decât el, cu drept cuvânt înmulțirea acidului carbonic se poate considera ca basă la hotărîrea stricării aerului.

Determinarea acidului carbonic se întemplă pe baza următoarei tесе chemice. Dacă scuturăm apă de var cu aer, care conține acid carbonic, atunci acidul carbonic cu calciuhydroyd formeză calciu carbonat —, prin ce apa de var —



perde din alcalicitate; iar dacă hotărîm alcalicitatea apei de var înainte și după amestecare cu aer, avem cantitatea acidului carbonic.

Un alt gaz, care poate ușor să ajungă în aer odată cu acidul carbonic este oxidul de cărbune (CO). El se formeză prin arderile neperfecte a materiilor organice, precum în cuptóarele rele, și a cauzat adese-ori înveninări; este parte constitutivă a gazului de iluminat. Asupra organismului influințeză periculos, căci se împreună cu hemoglobina singelui și formeză o combinațiune chimică, în urma căreia sângele nu mai e capace să primescă oxigen.

Celelalte materii chemice, ce se află în aer, sunt mai de puțină importanță practică. —

Precum ori-și care corp ceresc, așa și pământul împreună cu atmosfera lui și capetă lumina și căldura dela sóre. Lumina, ce provine dela sóre pătrunde universul cu celeritate de 413,000 mile geografice pe secundă, va să dică de un milion de ori mai repede ca sunetul.

Căldura are influință, asupra tuturor proceselor chemice și fizice, ce se petrec în atmosferă.

Intensitatea maximală a luminei atîrnă dela anotimp, climă, și alte împrejurări precum: aburi de apă, desime și înălțime. De aci provine, că pe munții înalți lumina e mai intensivă decât în afundimi și atmosfera e acuși albastră senină, sau cenușiă turbure.

**Căldura, care există în atmosferă** ca căldură latentă, cauzază starea de agregare a corpurilor gazoase și diferențele de desime a păturilor de aer, care cu cât e mai cald, cu atât e mai rar și ușor.

Hotărîrea căldurei aerului se întîmplă cu ajutorul Termometrului în observatoarele meteorologice, unde spre atare scop se recer anumite aranjamente. Căldura aerului este diferită după pozițiunea, înălțimea, raportul dintre uscat și apă a respectivului loc, după configurațiunea scoarței pămîntului, direcțiunea și mărimea vînturilor, după anotimp și ziua.

Sorgintele de căldură a aerului, de cînd pămîntul s'a răcit intru atîta, este sôrele; -- de aci diferența de căldură pe diferitele puncte ale pămîntului, după cum razele de căldură cad perpendicular sau pîdiș după lățimea geografică ș. a.

Împrejurările amintite însă suferă multe schimbări după pămînt, apă și starea aerului. De aci urmază, că temperatura aerului de sub una și aceeași lățime geografică este diferită.

Temperatura aerului este diferită și după grosimea sau înălțimea aceluia; la suprafața mării este mai mare și cu cât crește înălțimea cu atîta scade; dar' chiar și temperatura suprafeței pămîntului urmază acestei legi, de unde se vede, că cauzele de încăldire a aerului zac cu deosebire în păturele de jos. Acestea cauze sunt desimea mai mare a păturelor de aer din jos și capacitatea pămîntului de a absorbi căldură în cantitate mai mare de cât aerul. Diferențele de temperatură între diversele pături de aer cauzază diferiți curenți; aerul cald se nezuiesce a se ridica iar cel rece se apropie de suprafața pămîntului. Împrejurările locale au și ele influință asupra acestor schimbări.

În spelunci adânci, cari sunt mai jos de cât suprafața mării, temperatura aerului nu urmază regulele dela suprafața pămîntului, fiind supuse la modificările căldurii pămîntului și alte influințe.

Presiunea aerului la suprafața mării pe fie-care  $\text{cm}^2$  la  $0^\circ \text{C}$ . este 1.0328 kg. sau pôte să țină în echilibru o columnă de mercuriu, a cărui basă este  $1 \text{ cm}^2$  și înălțime de 760 mm. De altmîntrelea presiunea aerului suferă fôrte multe modificări în unul și același loc, și asupra ei au fôrte mulți factori influință: înălțime, căldură, desime, stare de agregare, (abori de apă) ș. a. Presiunea aerului se hotăresce cu ajutorul barometrului. Barometrele sunt sau mercuriale sau aneroide. Barometrele mercuriale sunt: cu pară (barometru comun), cu siphon, al lui Fortin și al lui Kapeller (barometru de stațiune).

Barometrele aneroide sunt și ele de diferite construcțiuni.

În observatoarele meteorologice se folosesc barometrul cu siphon și al lui Fortin. Presiunea aerului este motorul multor fenomene fizice și chimice. Cînd aerul se află în mișcare dicem că bate vîntul — va să dică mișcarea aerului o numim vînt. Vîntul nu este altceva decît curentul de aer provenit din diferența de căldură, desime, agregare ș. a. a păturilor de aer. Cu privire la vînt trebuie să avem în vedere di-

recțiunea, puterea și timpul când se întâmplă. Direcțiunea o putem cunoște după direcțiunea fumului din camin sau dacă udăm un deget și îl ținem în sus: în partea din care suflă vântul, în urma evaporățiunei repeși, simțim răceală. Din punct de vedere științific pentru hotărîrea puterii vântului se folosesc anumite instrumente, numite anemometre sau anemoscópe.

În genere vânturile le împărțim cu privire la puterea lor în zefir, furtună și orcan. Afară de aceea au diverse numiri după direcția, de unde bat, așa: vânt de sud (notus), de nord (borea) ș. a. Sunt vânturi cari în continuu suflă și au una și aceeași direcție sp. es. din partea de apus a munților Himalaia în tot timpul, dar' cu deosebire primăvara, suflă un vânt care ajunge până prin părțile Asiei mici. În regiunile mai înalte ale aerului sunt în continuu vânturi, cari se pot asemêna cu curenții maritimi, cu acea deosebire, că direcțiunea și puterea lor nu este constantă ca a acestora, sau cel puțin până acuma nu este studiată așa cu temei. Vânturi periodice încă nu lipsesc ca Bora, Sirocco, Samum, ș. a.

Aerul în sine luat ca corp, este elastic și transparent. Elasticitatea aerului urmăzează tot acelea legi ca și celelalte gaze și este sorgintele multor fenomene fizice, ca reflexiune, întindere, contragere ș. a.

Cât privește transparența, ea este comună și altor corpuri, cari sunt cauza nenumeratelor fenomene optice, ca reflexiunea, frângerea ș. a. a razelor de lumină; aceste fenomene sunt ajutate și prin diferența de desime a păturelor de aer; precum este bolta albastră a ceriului, fata morgana ș. a.

În aer mai aflăm în continuu și urmele de electricitate în timp senin sau noros, ziua și noaptea, iarna sau vara, deopotrivă. Ea este sau în stare de liniște sau mișcare; starea primă este mai desă; a doua obvine mai rar cu ocaziunea tempestăților, ca fulger. Procesele, ce se întâmplă în aer, pretind ca el să fie totdeauna în stare electrică. Electricitatea păturelor de aer este în proporție dréptă cu înălțimea, pentru aceea pe obiectele înalte: arbori, munți, turnuri se află mai multă electricitate ca în locurile așezate. În locuințele noastre de comun lipsesce acésta expansiune electrică. Afară de acestea electricitatea aerului mai atîrnă și dela căldura respectivului loc, cu cât acésta este mai mare, cu atât este și electricitate mai multă.

În aer se află și apă în stare de gaz sau abur de apă, și dela cantitatea aceluia atîrnă alte calități ale aerului. În urmarea acestora pământul ni-l putem închipui ca încunjurat cu două pături de aer, una constătătoare din gaze și alta din abori; iar presiunea atîrnă dela ambele acestea. Până când deoparte în continuu primesce aerul aburi de apă prin evaporare, până atunci de altă parte din aer primesce pământul în continuu apa în formă de plóie, îndată-ce evaporarea a ajuns să provadă aerul cu abori peste gradul de saturațiune. În genere totă apa

de pe pământ derivă din aer și vice-versa; această circulațiune ține ad infinitum și dă naștere fenomenelor din aer, ca plóia, róua, brumă, nea și grindină.

Atât evaporarea apei, cât și puterea de saturare a aerului cu aburi de apă, atirná dela temperatură, dela presiunea aerului, climă, dela schimbările de ȓi și anutimpuri, furtune și vânturi ș. a. În termin mijlociu la noi 1/100 parte din greutatea aerului o forméză apa. Aerul totde-una numai conform gradului de temperatură póte să absorbă aburi de apă. Acesta capacitate, deși nu stă tocmai în proporție cu temperatura, totuși la o temperatură mai înaltă este mai mare, pentru-că cu cât se dilatăză aerul mai tare cu atât póte să absorbă și mai mulți abori. În timpul ȓilei și cu deosebire între amiaȓi, aerul conține mai mulți abori decât nóptea, asemenea conținutul de abori crește diminéța până la améȓi, iar de aci decresce până în cealaltă ȓi diminéțá. Corespunȓător acestor împrejurări, la noi abori de apă sunt în mai mare cantitate cu ocaziunea vânturilor de sud și apus și mai mică cu ocaziunea vânturilor de nord și răsárit; véra de 2—4 ori mai mare decât iarna—în climatele calde de 5 ori mai mare decât în climatele temperate și reci.

Cu cât presiunea aerului e mai mică, cu atâta e mai mare evaporarea apei între asemenea împrejurări, pentru aceea în locuri înalte evaporatiunea é mai mare. Aerul din apropiarea mării conține mai mulți abori de apă, decât cel deasupra continentului.

Schimbările atât de multifarii ale aburilor de apă din aer produc fórte multe fenomene; ba întreaga schimbare a timpului, considerată în cauza ultimă, este a se căuta în creșterea sau scăderea aborilor de apă din aer. Dacă p. e. aerul conține mai mulți abori de apă, decât póte să conțină la anumit grad de răcire, atunci se îngroșá și o parte din ei se lapedá ca nor, róuă, plóia, brumă, nea, sau grindină. Ploile unui anumit ținut stau în raport cu lățimea geografică a aceluia, pentru-că dela poli către equator cresc, crescând și temperatura mijlocie, iar cu acesta evaporarea apei și capacitatea aerului de a absorbí abori. Mai au asupra acestor fenomene influință relațiunile speciale ale respectivului ținut. Acel grad de temperatură, la care aerul este deplin saturat cu abori de apă, se numesc punctul de róuă. Acea cantitate de aburi de apă, esprimată în grami, care se află în aer la anumită temperatură d. e. în un metru cubic de aer, se numesce *umezela absolută*. Acea cantitate de abori însă, care la o anumită temperatură póte în genere să o țină aerul, se numesce *saturațiunea maximă*. Acea cantitate de, aer esprimată în grami, care póte să mai ia un metru cubic de aer la o anumită temperatură, se numesce *diferință de saturațiunc*. Sub *umezela relativă*, înțelegem umezela absolută a aerului esprimată în procente la saturațiunii maxime. Pentru determinarea gradului de umezélă sunt anumite instrumente, ca hygrometre, psihometre, atmometre.

Este cunoscut, că în aer înnătă în continuu părțile provenite dela plante, pământ, ómeni și animale, ce vin sub numele colectiv de pulbere. Ele dirivă 1. din materii neorganice-minerale; 2. din materii organice și 3. microbi sau baccili. Cele dintăiu dóuă au influință mecanică a 3-a atât mecanică cât și chemică asupra organismului omenesc.

Despre esistența microbilor în aer ne putem convinge fórte ușor. Luăm un cartof fert și-l tăiăm în dóuă; o parte o punem sub un clopot de sticlă; alta însă numai așa liberă pre o masă și le lăsăm mai multe zile. La urmă vom vedé că pe bucata neastupată, anume pe fața tăiată a aceleia, se ivesc o mulțime de pete de diferite colori separate una de alta, pre când cea de sub sticlă rămâne curată. Dacă luăm petele amintite și le punem sub microscop vom vedé o lume mare de ființe vii, ce le numim microbi.

Conform atâtor calități și schimbări, aerul eserciteză asupra omului influință fórte mare, ba el e o condițiune fundamentală de viață. În urma compozițiunii chemice dar mai cu samă în urma conținutului de materii, ca oxigen, are influință asupra proceselor chemice din corpul nostru.

Între atmosferă și corpul nostru există totdeuna schimbare de gaze, în urmarea căreia sângele roș-negru sau vênos prin eliminarea acidului carbonic și aburi de apă și prin luarea oxigenului susține tóte procesele de arderi în organism.

Acestea tóte se întemplă în urma respirațiunii, de care așa de strins atirná viața nóstră, încât oprirea respirațiunii este totdeuna un pericol de viață, iar respirarea în aer stricat aduce morburi fundamentale în corp.

Lumina, aerul, apa ș. a. numai atunci sunt capace a influința bine asupra organismului, dacă ajută încăldirea aceluia. Temperatura anumită a aerului este de mare folos pentru fenomenele vieții organice.

Clima, în care trăim noi, este indiferentă pentru corpul nostru provédut cu îmbrăcăminte corespundétore; condițiunea primă este ca căldura corpului să fie constantă. Acéstă căldură de regulă în tóte climatele și anotimpurile este mai mare ca căldura aerului ce ne încunjórá. Complexul țesăturilor, cari compun corpul omenesc, sunt conducători rei de căldură, astfel că omul mult puțin are o temperatură neatirnatóre de temperatura aerului. La acestea se mai adauge și acea împrejurare, că cu cât se înnalță temperatura aerului, corpul prin evaporațiunea mai mare perde mai multă căldură și vice-versa. Influința aerului asupra corpului nu atirná numai dela temperatură, ci și dela stare de agregatiune și dela starea de repaus sau mișcare.

Dela 20° — 30° C. afară de căldura ce simțim, părțile, ce compun corpul ca și când s'ar dilata, pielea devine plină de sânge (hypere-mică), respirarea și pulsul devine mai iute, evaporațiunea prin plumâni și pielea devine mai repede și mai mare și mai curând sau mai târziu întreg corpul începe să asude. În urma perderii de apă secrețiunile se

împuținază, afară de fiere, care se înmulțesc. Aerul devenind mai rar prin căldură cantitatea de oxigen, ce o inspirăm, e mai mică și formarea căldurei propriie a corpului scade. Corpul, ca să suplinescă perderea de apă, dă naștere unui anumit simț, ce se numește sete. Apetitul și mistuirea slăbesc, în urma căreia luăm mai puțin nutriment. Acestea sunt orindirile naturale, în urma cărora omul poate să suporte un anumit grad de căldură, fără se obvină mari schimbări în corp.

Cu totul altele sunt urmările unei temperaturi mai înalte, precum în climatele calde sau între alte împrejurări. S'au făcut experimente așa că în cuptore anume încălzite succesiv s'au întreținut indiviđi, cari au fost în stare să suporte o temperatură până la 100° C., când s'au ivit simptome neplăcute ca leșinare ș. a.; în tot decursul acestor experimente corpul acelor indiviđi a fost rece ca ghiața.

Influența aerului rece atirună dela starea de agregatiune sau mișcare, dela dedarea și alte împrejurări individuale. Nounăscuții, bătrânii și indiviđi slăbiți, sufer mai greu aerul rece sau curențele de aer; afară de aceea hotăresce raportul dintre aer și corp, așa: ómeni înferbentați în curențe sau aer rece se îmbolnăvesc mai curând. —

Temperatura moderată a aerului, d. e. iarna, pre lângă îmbrăcăminte și nutriment corespunđător, nu causază ceva sguđuri mari în organism, ba încă ne simțim cu mult mai bine decât în căldura verii. Aerul iarna conține mai mult oxigen ca vara, de aci urmază, că respirațiunea e mai bună, arderea materiilor organice în corp mai perfectă, apetitul mai bun și mistuirea mai corespunđătoare, puterea musculară și preste tot voia de lucru mai ridicată. În general aerul mai rece, sau preste tot influența mai intensivă a aceluia, are alte efecte. Muschii din piele, așa numiți „errectores“ se contrag și se dă naștere la așa numita piele de gâscă. Perceptibilitatea nervilor se micșorează, pulsul devine din ce în ce mai rar, sângele se adună în părțile centrale, la plumâni sau creier. Cantitatea aborilor de apă și a acidului carbonic, lăpădat prin plumâni, de asemenea scade; cu atât este mai mare cantitatea de apă lăpădată ca urin. Dacă influența amintită a aerului a încetat, pășesc în front reacțiunea. Sângele se distribue în cantate mai mare în părțile esterne, pulsul devine mai repede și mai plin, pielea se răresce și se umflă, puțin arde și pișcă, iar temperatura corpului sau cel puțin simțul aceleia se măresce. Dacă însă frigul ține mai departe sau devine mai intensiv, atunci fenomenele vieții se reduce la minimum, individul își perde consciința de sine, cade jos și móre.

Aerul umed și cald în genere are influența molipsitoare și slăbitore asupra corpului în măsură cu mult mai mare decât ori și care altă stare a lui; precând plantelor în atare aer le priesce mai bine.

Între atari împrejurări evaporarea prin piele și plumâni se micșorează cu atât mai mult, cu cât aerul conține mai mulți abori; prin acesta radiarea căldurei propriie a corpului încă se reduce și temperatura

corpului se înalță. Pielea devine puțin umflată, vinele și vasele capilari se lărgesc, asudarea crește, iar dacă acesta este împedecată, apa din corp, ce nu se poate depărta în formă de aburi, se elimină ca urin ș. a.

Respirația devine superficială și rară, presiunea sângelui e mai mică și circularea mai anevoioasă.

Dacă în fine influința aerului cald și umed e mai intensivă, ca în climatele calde, setea scade, mistuirea devine alterată; individul se simte obosit, ca și când aerul ar apăsa asupra lui; pielea devine palidă, fără colorare sau galbină, cu un cuvânt toate funcțiunile vieții vegetale și animalice se reduc.

Influința aerului umed și rece este cea mai dăunătoare asupra corpului. Acesta derivă de acolo, că aerul umed conduce mai bine căldura, plane dacă e și rece, și corpul nostru pierde mai multă căldură între atari împrejurări; recirile sunt mai ușoare, și dacă aerul e tare rece sau în mișcare, urmăză ușor înghețările. La acesta se mai adaugă și formarea căldurei propriie scădută, fiind procesul de oxidație mai mic din lipsa oxigenului în aer, care dacă e rece și umed în o anumită cantitate, conținutul oxigenului e mai mic ca în aerul uscat. Între atari împrejurări se desvoltă ușor reume, catarrhuri de plumăni și ochi. Sub influința mai îndelungată a atărui fel de aer, ca în pivnițe sau locuințe rele, se desvoltă tuberculoza, scorbut, scrofulosa, aprinderi de încheieturi ș. a.

Presiunea, ce o eserciază aerul asupra corpului nostru, între împrejurări normale nu e nici stricăcioasă nici incomodă, ba din contră este o condițiune fundamentală a vieții noastre organice. Numai presiunii aerului avem să mulțămim, că toate materiile lichide sau gazeose rămân în vinele, arteriile și preste tot în corpul nostru și în urma acesteia este posibilă mistuirea, absorbirea, circularea sângelui și respirațiunea. Numai presiunii, ce o eserciază aerul asupra corpului nostru, respective asupra părților lui fără aer, avem să mulțămim împrejurarea, că organele noastre interne zac unul lângă altul și se mișcă încontinuu și sigur. Cu ocașiunea respirării plumănila noastre se umplu cu aer, pentru-că lărgindu-se peptul se dilatăză plumănila, iar aerul din ele rărindu-se, cel din afară intră cu totă greutatea în ele. Presiunea aerului fiind numai la suprafață, acestei împrejurări este a se atribui în mare parte ducerea sângelui prin vine la inimă; las' că contribuesc la acesta și alte împrejurări.

Dacă presiunea aerului scade în măsură mare, ca pe munții înalți sau înălțându-ne cu balonul, atunci în proporție cu scăderea aceleia scad și influințele asupra corpului. Materiile fluide și gazeose, în special sângele, în urma dilatării lor, se nesuesc a se depărta din piept. Cu cât aerul e mai rar cu atât conține și mai puțin oxigen, la o înălțime de 7—8000 metrii nu e tocmai destul la respirațiune. Aerul în înălțimi e mai uscat și în mișcare prin urmare și evaporațiunea mai mare.

Acestea toate și alte împrejurări fac, că în atari locuri nu ne putem întreține mult fără pericolu.

Dacă presiunea aerului crește în măsură mare, influințele ei sunt diferite. Mai întâiu de toate în aerul mai des fiind și oxigen mai mult, respirațiunea e mai energică, asemenea și circularea sângelui. În urma acestora oxidația e mai mare. Mai târziu cu crescerea presiunii individului îi sună urechile, îi slăbește auzul, se ivesce un simț de durere în urechi și în cap și o căldură neplăcută, respirațiunea devine mai rară și mai afundă, asemenea pulsul 50 la minut. Secrețiunea încă e mai ridicată, evaporarea mai mică. Sunetul e mai puternic, are un timbru mai sunător, contragerile musculari sunt mai prompte și întreg corpul se simte mai ușor, chiar și pentru aceea, că membrele lui în aer mai des după principiul lui Arhimede sunt mai ușore. Sub influința atărui aer numai în timp de o oră unii indiviđi sunt iritați, alții devin somnoroși, vorbesc fără șir, aiurează; toate acestea sunt rezultatul adunării sângelui în creer, care prin scheletul său osos e scutit de presiunea din afară.

Mișcarea aerului sau vânturile pentru noi sunt deasemenea neplăcute, pentru-că păturile de aer, ce ne încunjoră, se înlocuesc în continuu cu altele nouă, ceea-ce când aerul este în linisce se întâmplă mai pe nesimțite. Mai departe vânturile, prin scoterea din păturile dela suprafața pământului a unor materii, precum: gazuri, materii organice și neorganice, infectează aerul, schimbă starea de agregatiune, presiunea și desimea precum și temperatura aceluia. Asupra corpului nostru influințază în mai multe chipuri: 1. influința mecanică; 2. fizică; 3. chemică; 4. biologică.

1. Influența mecanică a vânturilor, sau aerului în mișcare, asupra corpurilor organice constă în schimbarea repede a presiunii și — așa dicând, — în sbiciuirea și îngreunarea mișcărilor lor. Din esperința de toate ăilele se scie, că în vânturi mijlocii cât de grei ne simțim și câtă greutate întâmpinăm în mișcărilor noastre, cu atât mai mult se potențază acestea în furtune. Dar schimbarea presiunii, după cum am văđut, are influință asupra respirării și circulării sângelui, cu atât mai mare va fi influința aerului asupra funcțiunilor amintite în stare de vânt, unde presiunea se schimbă din moment în moment!

2. Influența fizică a vânturilor asupra corpurilor organice, și în specie pentru om, este mai fundamentală, decât cea mecanică și stă întru aceea, că micșorează în măsură mare căldura și umezela proprie, prin ce dă ansă la răcirii. Vânturile umede și răci causază mai iute răcirii, plane dacă acelea conțin mici beșicuțe de apă sau pulbere de ghiață. În atari împrejurări de sine înțeles organismul suferă diverse alterări, ca catarruri de ochi, nas, gât, diverse paralise ș. a.

Vânturile de sud și sudvest, cari sunt cu deosebire calde și umede, alterază respirarea și evaporarea, prin ce aduc și ele neplăceri; iar omul se simte blasat, ca și obosit. Vânturile calde și uscate, ca cele din cli-



mele calde, p. es. Samum, depărtază multă apă dela corpul nostru și influințază în mod uscător. După-ce tot odată în urma răririi aerului, în plumâni nu ajunge cantitatea recerută de oxigen, urméză și alte simptome, ca astma, înădușiri ș. a.

3. Ceea-ce privesce influința chemică, vânturile forte des aduc în aer elemente străine, precum: abori stricăcioși, fum și alte materii, cari venind în atingere cu corpul nostru sunt în stare, așa dicând, să'l învenineze.

4. În fine influința biologică stă într'aceea, că vânturile din depărtări aduc microbi, sau preste tot cauze de morburi, dând în urma acestora ansă la epidemii.

Gavoșdia (Caraș-Severin) în Faur 1896.

Dr. Pop.

## CONCURS LITERAR.

(II. Premiul pentru „Dietetica populară“.)\*)

În legătură cu comunicatul nostru din numărul premergător despre lucrările întrate la concursul literar, publicat de „Astra“ la Novembre 1894, dăm loc astăzi recensiuilor dlui Dr. G. Vuia despre elaboretele de *dietetica populară* și amintim, că comitetul central în ședința sa din Martie a. c. (veđi procesul verbal, pag. XXVI) nu a distribuit premiul de 200 fl. —, ci a decis ca această sumă să se acorde lucrării cu motto:

„Ascultați cu toții de mine, căci eu ve învăț a trăi bine“

ca ajutor pentru coperirea speselor de tipar, la cas dacă autorul va face modificările indigitate în recenziune și se va îngrijii însuși de tipărirea opului.

Cu privire la a doua lucrare întrată comitetul a decis ca — învoindu-se autorul a face unele modificări în text, — biroul să se îngrijască de publicarea ei.

Lăsăm acum să urmeze recenziunile Dlui Dr. Vuia:

### I.

*Recenziunea manuscriptului cu devisa:*

„Ascultați cu toții de mine  
Căci eu ve învăț a trăi bine“.

Lucrarea ce pörtă acest motto: „Ascultați cu toții de mine, căci eu ve învăț a trăi bine“ este rodul unei munci îndelungate, sîrguincioșe și răbdurie, 90 de côle scrise, cu 25 de figuri din diferite ramuri ale igienei, pôte avé cu drept cuvânt pretențiunea unei scrieri complete asupra obiectului.

Autorul nu a lăsat nici un capitol, care se rapörtă la igiena *privată* sau *individuală* a țeranului român, fără a-l prelucra sau cel puțin a-l atinge.

În considerarea ostenelelor prestate la compunerea acestui elaborat, îmi iau voie a vorbi la acest loc despre atributele unei scrieri populare

\*) Veđi și „Transilvania“, Nr. III 1895 pag. 62.

în genere, și a scrierilor igienice în specie, atribute, cari după părerea mea nu pot lipsi nici unei scrieri menite pentru poporul de rând, dacă voim ca munca să fie gustată, aprețiată și folosită de aceea pătură de cetitori, căreia se adresează.

Întâia condiție a unei scrieri eminamente populare, sau precum se dice, care are de scop „vulgarizarea“ unui ram de știință, este *forma ușoră, atrăgătoare, prea puțin obositore, în care are a fi prezentat materialul tractat*. Pe când *fondul* e unul și același, forma variază după gradul de pricepere și versațiunea în materie a publicului, cu care avem de a face. Din acesta cauză alta e forma operelor literare destinate pentru „specialiști“, alta e a celor scrise pentru „publicul cult“ și iarăși altă formă trebuie să aibe scrierile „populare“ per eminentiam.

Autorul nostru și-a ales pentru tractarea materiei sistemul didactic, carele pôte fi bun pentru școlari, cari sunt ținuți de învățatori a memoria singuraticile capitole și cari au avantajul de a întreba mereu de învățator, dacă cutare lecțiune pedantă nu o pricep; pentru poporul dela sate, nu prea obicinuit cu lectură serioasă, materia predată în acesta formă greoie nu prea se potrivește. — Lucrarea întrégă e împărțită în părți generale și speciale, capitole mari și capitole mici, în subcapitole și secțiuni numerotate cu numeri romani și numeri arabici, capitoli semnați cu alfabet mare și alfabet mic. O împărțire sistematică cu titlii și subtitlii, cum numai la cărți didactice întâlnim. Nici „concluziile“ și „apendicele“ nu lipsesc, pe lângă „noțiunile premergătoare“, „istoria și originea omului“ și „rasele“, cari capitole din urmă, lasă că promit mai mult decât ce dau, nici că ar avé loc în „Dietetica populară“.

Fără a pretinde dela autorii nostri populari ca să imiteze pre *Iules Verne*, care tôte științele esacte le populariséză în forma fermecătoare a romanelor, un metod al seu propriu, mult preconisat de unii și mult combătut de alții, unde fantasia autorului se amestecă cu realitatea fenomenelor din natură: eu aș dori mult să véd prinđând rădăcină în literatura noastră populară scrieri de soiul lui *Liebig (Chemisehe Briefe)*, *Jean Macé (Les serviteurs de l'estomac și Histoire d'une bouchée de pain)*, *Bremond (Entretiens familiers sur la santé)*, *Smiles (Der Character, Selbsthilfe, Sparsamkeit, Pflicht)*, *Iohnston (Chemie des täglichen Lebens)*. Acești autori prin forma ușoră, interesantă, variată, știu să captiveze atențiunea cetitorilor în așa măsură, încât lasă cea mai adâncă impresiune asupra inimelor și a minților. Enormă este inriurința astorfel de scrieri asupra tinerimei de ambele sexe. Adevărați apostoli ai educațiunii poporului. Ferice de ténérul, care avênd modrul și ocașiunea a se folosi de aceste isvóre ale curatei înțelepciuni și instrucțiuni, acela s'a adăpat cu îmbelșugare dintr'însele. Un singur autor românesc 'mi este cunoscut, carele aprețuind valoarea acestor scrieri, a intrat în spiritul lor, tractând materii de interes public național într'o formă ușoră și în același timp instructivă. Este Dr. G. Popa („Merinde dela școlă“).

Durere, că asemenea scrieri sunt atât de rare la noi românii, încât putem dice, că dacă numai cât de cât vom fi critici în alegere, nu vom găsi în întreaga noastră literatură 100 de volume, cari să merite clasificarea de *bun, frumos și folositor* pentru popor. Dovadă că nu esagerez este, că consistorul Aradului se nisuesce de 10 ani să compună o listă a cărților potrivite pentru bibliotecile poporale, dar până în ziua de astăzi listă nu avem, pe care să o putem recomanda celor ce, conform dispozițiilor sinodale și consistoriale, datori ar fi să compună biblioteci școlare.

Din regatul român ne vine speranța, că unii editori mai harnici, cunoscându-și interesele, au în acelaș timp și pricepere pentru lipsele noastre literare, vor astupa în fine un gol atât de mult simțit. În București, Iași și Craiova se edau serii de scrieri alese, menite anume pentru a servi de hrană sufletescă marelui public cetitor român.

\* \* \*

Când este ca să dăm poporului în mână o carte instructivă, din care să tragă folos practic, trebuie să potrivim ca știința ce o avem să o tratăm potrivit gradului de pricepere și îngustimei cunoștințelor sale. Astfel nu vom pute încunjura analogiile cu conceptele cunoscute poporului. Și a găsi la tot pașul câte un exemplu de asemenare nu numai că e avantajos, dar aci întimpinăm una din cele mai grele probleme de rezolvat pentru ori și cine, care vrea să câștige gustul de cetit al poporului.

*Carpenter* dice special despre igienă, că asta numai prin sentințe, scóse din biblie sau din gura marilor bărbați, se póte imprima în mintea și în inima sătenilor. Autorii nostri ar trebui să caute, ca să nu trecă, pe cât numai e posibil, nici un capitol fără să-l illustreze cu câte o frasă, sentință, maximă filosofică, fapt istoric caracteristic, sau chiar și câte o anecdotă scurtă, potrivită la locul seu.

Eram băiat la școla elementară când învățătorul, esplicându-ne înseamnătaea gastronomică și economică a cartofilor, ni-a istorisit că *Francisc Drake*, când a fost adus planta în Europa, a pățit o mare rușine la primul prânz, ce s'a dat cu solemnitate în onórea lui. Ne-luând amenunțite informațiuni despre modul de gătire a cartofilor, el a cređut, că frunđele sunt, cari au să fie fierte și așa mesenii așteptând să guste o mâncare delicioasă, i-a prins desgustul și decepțiunea de noua descoperire. Acesta istorioră am comentat-o în felul nostru în toate formele, am istorisit-o fie-care acasă și așa s'a tractat istoria invențiunii și a folosinței cartofilor pe o scară mai întinsă în o mulțime de locuri, cari erau cu atât mai primitóre pentru învățatură, cu cât nu erau altcum accesibile pentru lumina cunoștințelor.

În desbaterile din adunarea deputaților asupra serviciului sanitar al României *Ión Brătianu* a țin următoarele... „Și acesta nepăsare despre ale sănătății intră cam în deprinderile noastre tuturor, iar nu numai ale țeranilor, fiind-că și noi cei din orașe mai lesne ne punem briliante pe degete, decât să ne facem o casă ca lumea, carea să fie o adevé-

rată adăpostire pentru fiii noștri“. Asemenea mici citațiuni deșteptă interesul în cetitor mai mult, decât doctrinele fără samă de lungi, pronunțate cu un amplomb catedral.

Fără asemănări convingătoare, fără mici sentințe, cari pironesc în minte câte un adevăr, fără câte o frasă frumósă de ale ómenilor mari, dic și eu ca Carpenter, nu stîrnim în popor interes pentru igienă. Fără acestea hrana spirituală, ce i-o întindem, va găsi-o nesărată și nu o va puté mistui, cu atât mai puțin se va preface în sînge.

Acestor condițiuni, bine înțelese, nu corespunde decât un limbagiu ușor, ținut în formă plăcută, un fel de convorbire familiară.

\*

*Stilul* autorului operatului de față este preste tot destul de popular, dar ici coalea greșesce în contra firei limbii; când dicesc d. e. „Să facem o mică cugetare“, „modul de esistență a corpului“, „provin în pămînt“, „pretensiunea corpului ordonată de igienă“, „sporind uscatul pămîntului“, „dovedesce ardere“, „descoperire artificială“, „a înșela afară“ (he-rauslocken). Frasa trivială *impuțesce* pre des obvine.

*Neologismii* ca „secrețiune“, „edem malign“, „crup“, „imediat“, „convenabil“, „diligent“, „abort“ trebuesc precăt se póte încunjurați în o scriere populară. Apoi *pleonasmii*: „contrag în ele“, „ostănială obositóre“, „trainicie durabilă“, „var stins în apă“, „aburi apătoși“, „aer pătruns de umeđală“ în loc de încărcat. „Oxigenul se petrece“ în loc de oxidarea se petrece. Lumina „ageră“ și sóre „aspru“ nu esistă.

*Regulele gramaticale* încă sunt câte-odată desconsiderate. „Caffeia“ este la autor substantiv articulat, ceea ce în genitiv ar trebui să fie după regulă „caffei“ per analogiam cu „marfa — marfei“; dar el folosesc genitivul *caffei*, ceea corespunde nominativului „caffeaua“. Nu înțelegem nici duplicarea literei *f* aici și la *cartoffi*. Apoi „el sau ivit“. Ortografia deși nu o avem definitiv stabilită, totuși dela ori-ce carte tipărită, și opul de față tinde a ajunge în tipar, se cere ca să aibă un sistem óre-care de ortografie, prin urmare să nu se scrie odată *accid* iar altă dată *acid*, *Higienă* și *igienă*, *mánuri* (!) și *mánile*. Apoi *respective*, *șterilitate*, *ștabil*, *zupă inteagă* (în loc de închiagă), *cáli* (în loc de căi), *dóje* (în loc de dóge), *numa*, *o clasea*, (o clasă), *fipséză*, *vipt*, *domnăriile*. *Tremurélă* este cea mai nepotrivită formațiune din *tremur* chiar și *tremurici* ar fi mai bine, căci e popular, deși mai mult satiric: *tremurat*, *tremurătură* încă nu puté fi întrebuițat pentru a designa starea patologică a alcoholicilor; dar noi avem frumosul termin *tremur* = tremor, din care s'a format și bisericescul *cutremur* ca substantiv. Nu mai puțin réu ales este și terminul „*scuturătura* bețivilor“.

Osul nu „putređesce“, ci precum dicesc poporul la lemn, „il mănâncă carii“ = „caries dentis“. *Gazdina buglane*, în *tótă una vreme*, *scocioritóre* (scobitori de dinți), *bumbusce* sunt termini și diceri reu alese, formate și aplicate. Așa și *conferturi*, *incălfari*, *inflăciune* etc.

Unele *neesactități* ca pretinsa inriurință a lui Herodot asupra științei igienice, care, dice-se, ar fi trăit la anul 100—131 după Christos, trebuiesc corectate. Autorul a vrut să țină „*Hippocrate*“, care a trăit în acel timp și a fost în adevăr părintele medicinei, pre când Herodot a fost istoric și a viețuit cu 400 de ani înaintea lui Christos. Cred că avem de a face cu o simplă rătăcire a condeiului. Tot așa neadmisibilă e afirmarea că „*O* și *H* oțolesc corpul (pag. 80) când întrebuițăm apă rece“. Să știe că acest mediu fluid lucrăză prin temperatura sa asupra corpului, va să țină o inriurință fizică iar nu chimică. Asta bine înțeles în cazul scaldelor simple de apă rece.

Despre bere dice autorul: „fiind-că *berca* are puțin alcool, e mai recomandabilă decât ori-care altă beaură.“ Iar despre vin dice: „din toate beaurile spirituose, singur *vinul* are inriurința cea mai folositoare asupra organismului“ și în alt loc: „vinul ar fi unica beaură naturală și priincioasă omului....“ Care din acestea superlative să-l primim? căci în ambele casuri se face comparație cu celelalte beauri. De altmintrelea *berca* e prea scurt tractată, mai scurt de cum ar merita importanța ei. Și mai puțină atențiune se dă apelor gaze, cu deosebire apei de sodă, carea începu a intra în obiceiurile sătenilor nostri în măsură îmbucurătoare, așa că în multe locuri prin efinătatea ei și însușirea d'a stempăra setea, înlocuesce beaurile spirituose scumpe și vătămătoare.

Gădesc, că prea riscată e aserțiunea apodictică, mai ales din gura unui medic, că „vinurile roșii opresc scurgerile fluide și sângerose (astea nu sunt fluide?) diarea și disenteria“.

Autorul află panacea relor alcoolice în aceea „dacă s'ar pune taxe grele pe fabricațiunea rachiurilor“.

Scrutările moderne, basate pe statistice scrupulos adunate și pe esperințe de un șir mai lung de ani, au abandonat teoria impositelor oneroase pe alcoolice. După-ce nu se pot trage la îndoială efectele stimulente, anestetice și tonice ale destilatelor alcoolice, nu e nici rațional și în considerarea obiceiului înrădăcinat nici posibil de a scôte din us beaură alcoolică; prin urmare problema statului nu e alta, decât a preveni falsificările la fabricanți și abuzul la consumenți. Sistemul așa numit „norvegian“ a nimerit, se pare, deslegarea cestiunii prin monopolul rachiului de către comună sub aspra controlă a esperților neinteresati. Cu acest mijloc apoi a ajuns ținta de a nu se mai gasi în totă țara rachiuri false și viciose fabricate, iar prin limitarea numărului crișmelor se previne abusarea de alcoolice, chiar curate fiind.

Tocmai acuma scriu gazetele din străinătate, că în Norvegia compania, care posedă debitul spirituoselor, va avé dela 1 Ianuarie 1896 să consulte populația fie-cărei comune asupra numărului birturilor locale. La acest plebiscit au vot și femeile și se ia ca sigur, că în acest cas emanciparea femeilor va avé cea mai salutară inriurință asupra alcoolismului. Iată o măsură radicală de interes social național și pentru noi Români!

Norvegia se arată astăzi de model, unde începe a dispărea o bătăie socială din celea mai scârboase și desastroase: beția.

În punctul *tabacului* încă nu împărtășesc vederile autorului. Ias că și aici se contradice, când la un loc susține că fumatul aduce bóle și sărăcie în familiile țeranilor și că „patima de fumat e soră cu beția“ „*una fără de alta nu se poate închipui*“ (protestez solemn!), iar mai la vale dice că „ómenilor sănătoși nu le face reu, ba din contră le și folosesce...“

Perhorescarea necondiționată a fumatului în tocmai ca și a alcoholicelor nu o găsesc nici motivată nici practică. Nu o găsesc motivată pentru-că în adevăr lumea secolii a trăit fumând și fumători mari au ajuns la adénci bătrânețe, iar practică nu e acésta anatémă asupra tutunului, căci nime nu se supune.

Dar ce și vroiti a lua unica mângăiere a bietului muncitor în cele mai grele ciasuri ale vieții sale: când muncesce din greu și când îl ajunge vre-o nenorocire. La asemenea epoce pipa îi este a dóua muiere, după însași mărturisirea poporului, împarte cu el bucuria și tristeța, îi ajută să supórte mai ușor greul vieții, întocmai ca o sóță credincióasă. Frunza de cocă este indispensabilă indianului muncitor și o capătă în simbrie. Așa și frunza de tutun nu póte lipsi țeranului fumător în tocmai ca nóuě celor ce muncim cu capul, dacă am apucat acest obicei. Totul ce e de combătut este abusul, cu deosebire veninosul băgău.

„*Lumina*“ este necorect definită; capitolul acesta presintă mai multe greșeli limbistice, ușor de cores.

Că „în casa săténului a rare ori vei observa neregularități de căldură prea mare“ e și neesact ca aserțiune și necorect ca limbagiu. Nu se póte nega că „pe el (mai vértos dacă e sărac) mai adese-ori îl necăjesce frigul sau rēcéla“, dar nu mai puțin adevérat este, că mult réu îi face și căldura prea mare, ce domnesce în casa țeranului atunci, când el are lemne berechet și când soba enorm de mare de lut respândesce o căldură ametitóre în camera neproportionat de mică.

Care medic nu a fost isbit de acéstă anomalie, de câte-ori în timp de iarnă intrat-a în casa unde zăcea vre-un bolnav? O căldură asfixiatóre, la care silesc pe bietul bolnav, îi este mai insuportabilă adese-ori decât însași bóla. Medicul cu nimic nu-și căștigă mai mult încrederea bolnavului în asemenea împrejurări, decât deschidénd feréstra sê-i scape capul de căldura aprindétóre și în acelaș timp plămănilé de miasmele atmosférii din casă.

Un prejudeț domnesce pretutindenea la popor, care îl exprimă prin asemenarea luată din natură: „pasere mórtă de căldură n'am văđut, dar de frig, da!“ Se vede că acestui prejudeț se închină și autorul, când recomandă ca temperatura locuinții sê fie de 18° R! Cine controléză căldura camerei sale în timp de iarnă cu un termometru esact va recunósce, că numai normală nu putem numi temperatura de 18° R. Nu, nici pentru cei ce au o viață sedentară, cu atât mai vértos pentru plugarii

obicinuiți cu natura și cu mișcarea vieții muncitore. 15° R pentru dinșii e cel mai priicos grad de temperatură, iar pentru ómeni molatici încă nu e igienică temperatura ce trece preste 16° R. Cine simte frig la acest grad de căldură ori-că e bolnav, ori că nu e bine îmbrăcat. În cazul d'întăiu să chieame medicul, în cazul din urmă pe croitor.

Figura, care represintă planul unei *case model*, preconisată de autor, e bună și bine ar fi să aibă toți țeranii nostri case zidite în asemenea condițiuni, dar *soba model* represintată prin figura lucrată în aquarel colorat, nu am putut-o înțelege. Inginerul architect Dl *Rozvan* consultat asupra ei încă ȃice, că după această figură nu ar pute conștrui o sobă, carea să servescă și de încălȃit și ca mașină de fierț. —

*Băile* încă forméză o parte a călcăiului lui Achile în scrierea de fața. Întăi, că nu înțeleg, cum întră băile în capitolul beuturilor, fiind tractate alături cu rachiul și vinurile roșii, dar apoi se face și o enunțiațiune, carea nici decăt nu corespunde adevărului.

„Popórele, gințile — ȃice autorul — și familiile viguróse din anticitate în tótă una vreme (provincialism) s'au folosit de băile reci, ca de cel mai sigur mijloc pentru întărirea puterilor corporale. La strămoșii nostri Romani aplicarea lor a fost o *tradiție adevérată* (greșală topică) în cele mai multe familii“. Autorul nu are noroc cu istoria. În anticitate hidroterapia de astăȃi de loc nu era cunoscută, cel puțin nici un autor clasic nu vorbesce de „băile reci ca cel mai sigur mijloc pentru întărirea puterilor corporale“. Din contră „la strămoșii nostri Romani“ era nu „tradiție în cele mai multe familii“, ci un obicei general de a lua băi calde, începând dela imperator până la plebeian. Atât de mult intrase în obiceiurile Romei băile calde, încât le reclama alături cu faimosul „panem et circentes“ însuși poporul și adese ori *circentes* erau prezentate sub vastele cupole ale imenselor stabilimente balneare.

*Pe timpul acela atât lumea medicală cât și laică nu în apa rece vedea arcanul fortificării corpului, ci în isvórele calde naturale.* De aceea vedem, că cele mai multe isvóre calde de ori-ce compoziție, la Ramani ca și la Greci, erau dedicate ȃeului Hercule, simbolul puterii fizice. În băile Herculane, lângă Mehadia, s'au găsit statue de ale lui Hercule și table votive cu inscripțiuni preamărind efectele fortificátóre ale apelor calde. Medicina modernă având de a ținé cont de nervositatea secolului, provenită din educația vicióasă de o parte, din patimile și sbucimările esistenții de altă parte, a întrodus apa rece ca mijloc de vindecare pentru cei ce sufer de căldură, care se sue la cap și care încunjură corpul moleșit. Dar asta numai la acea pătură de ómeni, care nu trăesce în așa fel, ca prisosul de căldură animalică să pótă fi eliminat prin muncă musculară, ci îl lasă să se adune depunându-se ca o opusă enervantă în organism. La popor rar va fi indicată cură de apă rece.

Japonesii și astăȃi stau pe basa obiceiurilor antice de a folosi băile calde ca mijloc de întărire prin eliminarea sucurilor patologice ce ies

în transpirarea abondentă. Asta o știu dela D. Tamba și D. Katayama, ați amândoi celebrități medicale în Tokio. Acești medici eșiți din facultatea din Berlin, au vizitat băile Herculane și cu toate că în Europa abia se vor folosi băi la o temperatură mai înaltă, ca în acest stabiliment, ei discutau cu mine, că ar trebui să prescriem băi și mai ferbinți pentru pacienții noștri.

Contrar opiniei autorului eu mereu ași sfătui pre țerani să ia cât de des băi *calde* pentru curățenia capului, căci putem dice cu totă hotărârea, că *cei mai mulți săteni plugari numai în primul an al născerii au luat baie caldă.*

\*

Voind a instrui poporul asupra unor lucruri noi, să nu pretindem dela dînsul imposibilul. A pretinde dela dînsul să lapede lumina de seu cea ieftină, să-și desinfecteze casa cu carbolul scump, să-și tundă părul și acolo unde părul lung este mândria și cinstea săténului, să-și spele femeile capul *în fic-care ți* cu săpun, sunt dorințe, la cari țeranii noștri vor clătina din cap și vor privi uimiți unii la alții.

Nu mai puțin se vor mira și la sfatul, ca să urmeze cura lui Kneipp, ei, țeranii, care cură dacă face cuiva bine, face acelora, ce au orôre de recelă, cari dela născere până la mórte n'au ajuns cu talpele góle pe pământ rece.

Unul din cele mai îngrijit lucrute capitole este acela al *vestimintelor*, pe cari autorul le consideră numai din punct de vedere *moral* și *higienic*, pre când pe cel *estetic* nu-l amintese de loc. Dar apoi îmi iau îndrăsnelă a-l întreba, sub care raport este tractată *cătrînța* țerancii cu atâta entusiasm când dice: „cătrînțele frumos pregătite au fost și sunt atât de atrăgătoare“ .... „Cine nu cunoșce cătrînțele, nici nu se pôte numi Român adevêrat!“ Dacă hainele formeză o necesitate numai morală și igienică, atunci ce are de a face igiena și morala cu cătrînțele *atrăgătoare*?

Punctul de vedere estetic trebuia accentuat tocmai la poporul nostru, care pôte mai mult decât alte nêmuri caută să se îmbrace nu într'atâta *bine* (higienic) și *cuvincios* (moral) cât mai vêrtos *frumos* (estetic) până a face lux, ce trece preste puterile sale bănesci.

Sfatul ca *țerancele se lapede corsetul* cred că e inutil, căci, slavă Domnului, civilisația n'a pètruns până a înlocui peptarul mlădios cu corsetul ferecat în oțele.

\*

În sfîrșit caut să recunosc, că și eu am cădut în greșala criticilor români, despre cari Dobrogeanu-Gherea dice că „recensentul, criticul ori simplul cetitor, preste mesură de pătrundêtor, te citește cu creionul roșu în mână ca să te prindă cu vre-o greșală“. Am însă în favorul meu scuza, că îmi era mai lesnicios a culege greșelile din *bogatul material bun*, decât a înșira bunătățile, lăsând la o parte *mănunchiul* de greșeli.



O singură observare îmi permit încă de încheiere. Resultatul concursului era după mine mai mulțămitor, dacă autorul, care însuș recunoște că „dietetica este *partea* cea mai însemnată a higienii, se mărginea la descrierea singur a acestui ram, fără a da un manual complet de igienă, căci pare-mi-se și condițiunile de concurs n'au avut în vedere mai mult decât o instrucțiune practică despre nutrirea rațională a poporului dela țară.

Tótă intențiunea concentrată asupra unei teme mai puțin vaste, operatul în valóre intensivă câștigă în măsura, în care a pierdut din cauza estensiunii, ce pretinde o igienă completă. —

Ostenéla, bunăvoința, cunoștința în materie a autorului merită tótă lauda, dar ca să fie tipărită lucrarea, o revisuire amenunțită este indispensabilă în interesul reputației literare a autorului și în interesul cetitorilor, căror se adresază.

Cu aceste condițiuni lucrarea se pôte premia.

## II.

*Recensiunea manuscriptului, care pörtă drept motto: „Mens sana in corpore sano“.*

Autorul la călcăiul prefeții scrie următoarele:

„Dar se va întreba: ce caută capitolele despre locuință și cultivarea pielii în o broșură despre dietetice? Förté simplu: dorind să înveți pe cine-va a trăi mai rațional este numai firesc, dacă îi spui și unde să locuiască și cum să se îngrijescă“.

Am ținut să atrag atențiunea onoratei direcțiuni, care a formulat temele de concurs, asupra acestei observări, după părerea mea, juste. Ea arată că autorul a cređut de lipsă să motiveze și quasi să scuze tratarea despre *locuință și cultivarea pielii* într'un elaborat „despre dietetice“. Va să ăică el a înțeles astfel intențiunea direcțiunii, că se cere o lucrare, carea să nu tracteze decât despre regule „dietetice“ ce are țéranul român a le observa. Din aceste vederi pornind autorul acestui manuscript a scris un tractat mai mic, desvoltând pe larg numai capitolele, cari se rapörtă la nutrire; alte capitole esențiale ale higienii, cum sunt *vestmintele, higiena copilului, a școlei* etc. le-a lăsat neatinsse.

Critica însă e în drept să întrebe, că dacă autorul a avut în vedere numai regimul dietetic, atunci pe lângă capitolele despre locuință și cultivarea pielii ce mai avé să caute cel dintâi capitol, despre *acr*, în lucrarea sa?

De altmintrelea așa cum ni se presintă, lucrarea nu e nici monografie a regimului alimentar, nici tractat de igienă generală a țéranului. Pentru cea dintâi lipsesc capitole esențiale, cum e d. e. colectivitatea substanțelor vegetale și minerale, cari fac parte din nutrirea ăilnică și se cuprind sub numirea *condimentelor*. Zahărul, cépa, ardeiul, usturoiul, piperul, sarea, oțetul, de cari poporul nostru uséză în măsură förté mare,

mult mai mare de cum prescrie igiena, parte nu sunt atinse de loc, parte amintite abia ici-colo fără a fi tractate în capitole separate după importanța ce li se dă la popor.

Ca tratat de igienă generală pentru popor nu putem privi manuscriptul nici pentru scurtimea lui, ca să nu mai vorbim de alte defecte.

În *general* lucrarea presintă mai multe scăderi.

Împărțită în 7 capitole, cari parte tratéză materii, cari n'au d'a face cu „dietetica“ nutririi, parte nu sunt bine numite, parte nu pot forma un capitol separat, — lucrarea nu are înfățișarea unui elaborat întreg, ci mai mult sémênă a o colecțiune de aforisme igienice de altmintrea *fôrte prețiose*.

Nu e potrivită numirea capitolului al IV-lea: „*Cum se nutresce țéranul român?*“ Ací cetitorul așteptă să se înșire modul lui de viețuire. Se și face asta, dar apoi se înșiră tot sub acel titlu și regulele, după cari ar trebui să se nutrască; cu provocare la chimia lui König se face un curs destul de detaiat despre valórea nutritivă a alimentelor. Observ, că acest capitol e cel mai lung din tóte, în care însă precum am amintit nu se descrie numai aceea cum se nutresce, bine rău, țéranul român, ci i se dau sfaturi și învățături despre nutriria rațională așa, că titlul potrivit pentru acest capitol era „Cum se nutresce și cum ar trebui să se nutrască țéranul român?“

În capitolul II se vorbesce despre *apă*, numai ca beutură, iar tóte celelalte beuturi sunt tratate sub capitolul iarăș nepotrivit *Betia* (cap. V).

Capit. III *Nutriria* are mai multe scăderi. Lîpsesce cu desevirșire împărțirea devenită clasică în ori-ce tratat, după carea tóte alimentele se înșiră în dóue grupuri mari: *animalice și vegetale*. Apoi tratând *păstă-iósele, cartofi* separat; în familia *legumelor* înșiră cépa, aiul, castraveții, salata, varza; tot aci viră și *pómcele*. Întreg subcapitolul e tratat de tot scurt și ca un ce bagatel, pe când tocmai acestea legume și parte condimente duc cel mai important rol în alimentațiunea țéranului român. Dar ce să mai dicem de puțina băgare în samă a „cucuruzului“ din partea autorului. Se póte ca într'un tratat poporal de igienă pentru țéranul român cucuruzul, varza, cépa, aiul să fie luat în bagatel?

Despre capitolul „locuința“ (VI) am făcut observarea, că în vederea scopului d'a ni presenta un tratat mai restrins „despre dietetice“, n'avea loc în lucrare. Cu tóte astea odată prelucrat, caută să-i spunem defectele. Nu spune autorul ce temperatură să aibă aerul din casă iarna, ceea ce nici un țéran nu o scie. Apoi despre luminat nu-i dă nici o povață, cu tóte că se scie cât de mult înriuresce lumina viciósă asupra plămănilor și a ochilor. Bune sunt povețele ca „fie-care Român să și zidască casă proprie“, dar asta o scie și el fără a i se spune în igienă; și aceea e bine ca „cuptorul de pâne să-l așeze sub acoperiș osebit“, dar atunci cum să facă ca iarna, când face pâne, să se și încăldéască la acest foc, asta nu i-o spune autorul. La acest capitol avea loc tot ce

se dice despre locuința sănătoasă în capitolul „aerul”. Asta pentru a evita de o parte repețirea, iar de altă parte pentru a observa un sistem în tratarea materialului.

„Cultivarea pielii” (cap VII) pare-că nu e o numire nici potrivită pentru grija ce e a se da suprafeței corpului și nici populară, ca să o înțelegă poporul de rând. Spălatul capului dîlnic la poporul, care de regulă pîrtă pîr lung, nu-l găsesc recomandabil și nici practicabil.

\*

În *special vom* spicui prin manuscript cu scopul d'a scôte unele greșeli mai mărunte, cari pot să altereze sensul, sau să vatem forma.

În capitolul despre „cultivarea pielii” se dice: „de altă parte pielea mijlocește intrarea aerului în trup” etc. dacă va ceti asta țeranul sau chiar și un om inteligent, cu greu va înțelege și apoi nici nu e esact. Căci prin porii pielii nu intră, ci mai vîrtos ies gazurile din organism. Absorbțiunea aerului, ce se face prin piele din afară, e o funcțiune foarte neînsemnată din punctul de vedere igienic. De o însemnatate capitală însă este pielea ca organ de resuflare, prin care dacă nu ar puté scăpa gazurile, ce se nasc din lucrarea dîlnică și neadormită a organismului, omul în câte-va ore ar muri. În Roma la o mare sîrbătoare papală în locul unui chip cioplit din lemn și aurit, aranjatorul a pus un băiat gol, al cărui corp l'a aurit, ca astfel să fie arta mai plastică și naturală. Încă în decursul serviciului copilul a cădut mort. Știința nu-și puté da atunci samă de cauza morții, acum se scie că auritura astupînd porii, băietul a murit asfixiat de gazurile proprii. —

În capitolul *beției* se dice, că beuturile alcoolice întrebuintate fără cumpăt vatămă foarte mult sănătatea deși „nu scurtéază viața”. Ací se vede cât colo contradicerea. Altcum preste tot *beția* nu e tratată atît din punctul de vedere igienic, cât mai vîrtos din cel moral. Povețele, ce le dă autorul, foarte bune altcum, mai mult sémênă a cazanie morală sau o învățatură ce dă uncheșul bētrán nepoșilor sei, decât a igienă.

A înșira la compoziția chimică a alimentelor până și sutimele de % mi se pare o pedanterie, care n'are loc într'un tractat destinațat poporului de rând.

Față de asemenea scrupulositate în cifre, unde se dice că carnea de pui conține 0.91 sare, iar cea de vită are 55.05 apă etc., cum se potrivește neglijarea cu desevirșire a *bólelor*, de cari sufer cerealele, și a *bólei* produsă prin porumb stricat, *pelagra*? Tot așa negles este *tabacul* (fumatul), despre care numai în câteva cuvinte se face amintire. Despre ciuperci și bureți nici atâta, cu tóte că acestea forméză un articol de nutrire, ce se află la îndemâna fie-cărui sătén, servind ca un bun aliment, dacă consumă ciuperci sănătóse, sau otrăvindu-se dacă a dat de cele veninóse.

Autorul nu a ținut cont de sărăcia și ignoranța în arta culinară a săténilor, când pretinde ca fasolea, mazerea și linteia să nu o gătéscă decât ca „puré” adecă despoiate de cójă. Nici la familiile inteligente

nu obvine prea des asemenea gătire a legumelor. Apoi mai încape și întrebarea dacă e rațional modul de gătire a bucatelor, din cari se eliminază substanțe, cari nu conțin numai celuloza ci și principii nutritive ca kaliu, calciu, fosfor etc. Pater Kneipp dăce că cea mai nutritivă bucată e fasolea (în naivitatea sa el o pune asupra cărnurilor) și el asta o scie judecând după gustul seu și al poporului, dar nu dăce să se curețe de cójă. Nu e vorbă Kneipp nu pôte fi luat de autoritate în materie de sciință, dar în punctul *fasolei* se vede că a înțeles instinctul sănătos al poporului.

Limba preste tot este destul de limpede și populară, ici coela găsim termeni tehnici, cari putéu fi înlocuiți cu unii mai ușor de înțeles. Apoi era bine dacă latinismi ca „alternativa“, „abstracție“ „în continuu“ „rapid“ nu obveniau în elaborat.

Termeni *nepotriviți* sunt: apa „tare“ în loc de aspră, „berigată“ în loc de țava bucatelor (*berigată* e țava aerului, trachea) „amil“ în loc de amidon, „unsóre“ în loc de grăsime, „bóne“ în loc de bobii, „aromatóre“ în loc de aromatice, „necredul“ în loc de necredător sau puțin credător, „rântaş“ în loc de „prăjală“; „își arată vara *colții*“ e o espresiune figurată potrivită tocmai la anutimpul contrar verei.

*Germanism*: „mazerea, în societatea carnei“ apoi *funcționarea* slăninei etc.

*Ortografia* ori-care ar fi, se cere să fie consecventă. Aci găsim *nutrēmînt*, *nutriment*, și *nutrēmēt* apoi se *resorb*, *resorbézá*, *resorptiunea* și *sorvabete*, trecând și trecënd. Tóte sėrbătorile sunt scrise cu literă inițială mare numai „pasci“ și „crăciun“ cu literă mică.

După tóte astea nu pot propune spre premiare elaboratul cu devisa „mens sana în corpore sano“, cu tóte că cetirea lui într'o fóie poporală nu ar fi fără folos pentru cei ce vor să se lumineze asupra unor regule sanitare, iar dela autor, care face impresiunea unui medic tiner, începător pe terenul literaturii populare, sperăm a vedé lucrări din în ce în ce mai valoróse. —

## ACADEMIA ROMÂNĂ.

(Sesiunea generală din 1896.)

Martți, la 3 Martie a. c. s'a făcut deschiderea sesiunii generale din estan a Academiei Române și a durat până la 31 Martie st. n.

De un lung șir de ani întréga Románime, fără considerare la hotare politice, în fie-care primăvară își îndrėptă privirile cu mândrie și încredere în spre capitala României, unde cei mai luminați și distinși bărbați ai némului nostru,

fi și reprezentanți ai tuturor țărilor și ținuturilor românesci, se întrunesc pentru încheierea și dezvoltarea marelui operă a culturii noastre naționale și a unității culturale a tuturor Românilor.

Deși Academia Română, intrată deja de multă vreme în al doilea pătrar de secol al existenței sale, până astăzi nu a putut realiza problemele principale, pentru cari a fost înființată, și deși activitatea ei științifică literară în multe privințe nu a ajuns nivelul, la care cu toții am dori să o vedem și la care va trebui să se ridice, dacă voim să ocupăm și să păstrăm poporului nostru un loc de onoare în șirul națiunilor culte, — totuși, în vederea greutăților începuturilor noastre culturale, lucrarea săvârșită de ea, mai ales pe terenul istoriei noastre naționale și a adunării și asigurării monumentelor acesteia, a încălzit în totdeauna inimile noastre ale tuturor și a nutrit și întărit în sinul nostru speranța într'un frumos viitor și încrederea în menirea națională culturală a poporului român.

Academia Română a fost unicul centru cultural al tuturor Românilor, unde au dispărut toate divergențele, toți murii despărțitori, unde nu mai existau hotare politice, considerațiuni confesionale, interese de partid și tendințe separatistice, ci numai frați de același sânge și reprezentanți ai unității noastre culturale naționale.

Durere, ultima sesiune generală a Academiei, prin un incident în sine neînsemnat, dar de grave consecințe pentru curentul periculos și desastroș din care s'a născut, ne-a luat mângâierea că mai avem un focular, în care cauza mare a culturii noastre naționale să fie susținută și servită numai și numai cu acea însuflețire curată și sfântă, care, ridicându-se preste ori-ce vederi strimte și interese meschine, este unica putere în viața popoarelor, care a săvârșit fapte epocale și a creat națiuni mari.

Mândria, cu care am dat sémă în trecut despre lucrarea Academiei Române, de astădată a trebuit să facă loc durerii, ce o simțim mai ales noi Românii transilvaneni, vedând că în sanctuarul unicului nostru centru cultural-național începe a se manifesta un curent desastroș, care servește interese în-

guste în contul cauzei noastre mari și, nutrind spiritul descompunător și distrugător în sinul nostru, subminază încrederea în superioritatea celei mai de frunte corporațiuni culturale a poporului român și ne îndepărtază cu un pas mare de idealul unității noastre culturale.

A fost datorința noastră de a da expresiune acestui dureros sentiment, care cuprinde astăzi inimile celor mai valoroase cercuri românesce din Transilvania și lăsăm să urmeze acum un scurt raport despre decursul sesiunii generale.

Deschiderea sesiunii s'a făcut la 3 Martie prin președintele Academiei, D. N. Kretzulescu, prezentându-se programa lucrărilor sesiunii actuale, precum și următorul raport al secretarului general asupra lucrărilor făcute în 1895—96:

### *Domnilor colegi!*

La începutul raportului pe care vi l'am prezentat la deschiderea sesiunii trecute, constatam cu bucurie că, pentru întâia oară dela reorganizarea Academiei în 1879, se deschidea o sesiune generală, fără ca Secretarul Domniilor Vostre general să fie obligat a vă reaminti pierderea vre-unui coleg din această Instituțiune.

Nota veselă, cu care v'am salutat în anul trecut, a dispărut însă repede, pentru-că dela închiderea sesiunii precedente Academia a pierdut doi dintre membrii ei activi, Dr. D. Brândză și A. Odobescu, și unul onorar, H. Baillon.

Drul D. Brândză, unul dintre cei mai tineri membri ai Academiei, a încetat din viață la 3 August. Delegațiunea și membrii Academiei aflători în Capitală, dureros atinși de această neașteptată moarte, s'au strâns cu toții în jurul mormântului neuitatului și prea iubitului Coleg. Drul D. Brândză a fost, precum toți știți, unul dintre bărbații învățați — rari, mai ales la noi — a căror întregă viață, cu toate puterile de activitate sunt consacrate cultivării și dezvoltării unei științe, care le este scumpă. Așa a făcut Drul Brândză pentru știința Botaniei, pe care a iubit-o mai pre sus de toate, al cărei adevărat întemeietor a fost în această țară. Prin cercetările lui a pus fundamente largi și serioase pentru cunoșcerea vegetațiunii României. Numai o mică parte din rezultatele acestor cercetări au fost publicate în cunoscuta lucrare *Prodromul Florei române* și în alte câte-va mai mici. Pentru a așeza studiul Botaniei în România pe base sigure și durabile, Drul Brândză, cu un zel și o stăruință uimitoare, a adunat neprețuitele colecțiuni, cari formază bogăția Institutului botanic, care iarăși este întreg opera zelului și stăruințelor lui. Drul D. Brândză va rămâne ca unul din părinții științei românesce și numele lui va fi tot-deuna cu venerațiune amintit de toți acei, cari se vor ocupa cu dezvoltarea științei între Români.

*Alexandru Odobescu* a luat o însemnată parte la dezvoltarea și organizarea Academiei. Bărbat înzestrat cu o inteligență alésă, îmbogățită cu multiple cunoștințe, mai ales în arheologia clasică și în anticitățile românesci, el a fost mulți ani unul din membrii cei mai activi ai Academiei Române. Din studiul vechilor chronicari români și al anticităților naționale, Odobescu și-a creat un stil arhaic, care a fost apretiat mai ales în câte-va novele istorice scrise de dînsul. Cunoștințele sale de arheologia clasică s'au răspândit prin scrieri ca *Istoria arheologiei* și prin lecțiunile, pe cari le făcea la Universitatea din Bucuresci. Astfel Odobescu pôte fi cu drept cuvânt considerat ca fondatorul studiilor arheologice în țeră. Odobescu a încetat din viață la 10/22 Novembre. Membrii Academiei au asistat la ceremonia înmormântării și dl vice-președinte Gr. G. Tocilescu a rostit cuvântarea funebră în numele Instituțiunii noastre.

La 7/19 Iulie a încetat din viață la Paris dl *H. Baillon*, membru onorar al Academiei. Baillon a fost unul din părinții Botanicei moderne, a fost măestrul admirat al rēgretatului nostru coleg Dr. D. Brândză. Publicațiunile lui botanice și lecțiunile lui îi câștigaseră un nume meritat între principii științelor ai acestui secol.

Aici este locul să amintesc, că Academia a adus omagieile ei la mormântul lui L. Pasteur. Pasteur n'a fost membru al Academiei Române, a fost însă de fapt unul dintre cei mai glorioși ómeni ai științei, și astfel activitatea geniului său a răspândit lumină asupra activității tuturor Academiiilor și instituțiunilor științifice ale omenirii. Din această cauză delegațiunea a exprimat condoleanțele Academiei familiei lui Pasteur și s'a asociat la subscrierea pentru ridicarea unui monument în orașul de naștere al nemuritorului om de știință.

### *Ședințele de peste an.*

Dela închiderea sesiunii generale trecute Academia a ținut 39 ședințe ordinare, dintre care 6 au fost publice. Aceste ședințe au fost ocupate parte cu cestiuni privitoare la diferite afaceri și interese ale Academiei, parte cu discuțiuni și comunicări științifice. Dintre acestea cele mai însemnate au fost următoarele:

Dl coleg V. A. Urechiă, la 5 Maiu, a comunicat o serie de documente privitoare la întinderea și la edilitatea capitalei pe la finele secolului trecut.

La 2 Iunie d-sa a vorbit despre o corespondență dintre metropoliții Moldovei Iacob și Veniamin și Vasilie Mălinescu, relativ la o călătorie a acestuia la Petersburg pentru îmbunătățirea sorții țeranilor moldoveni.

Dl Dr. G. Tocilescu, în ședința dela 6 Octobree, a făcut o espunere despre mausoleul lui Traian, descoperit lângă monumentul triumfal dela Adam-Klissi, descoperire de cea mai mare însemnătate pentru istoria răs-

bóielor împăratului Traian cu puternicile popóre din Carpați și dela Dunăre.

La 3 Novembre dl Tocilescu a cetit o lucrare despre locul, unde au fost orașele Istropolis și Stratonichia, precum și o relațiune despre lucrările de săpături din Cetatea Tropaeum.

Iar în ședința publică dela 1 Februarie d-sa a cetit o lucrare despre cartea de hotărnicie a orașului Callatis și câte-va decrete de proxenie ale cetăților Tomi și Istropolis.

În ședința dela 8 Decembre dl Gr. G. Tocilescu a prezentat Academiei o relațiune asupra lucrărilor de explorare întreprinse la *Limes alutanus* sub direcțiunea d-sale. Acastă relațiune a fost comunicată ministrului de instrucțiune publică, care, prin mijlocirea Academiei, puse la dispozițiune fondurile necesare pentru aceste însemnate explorări.

Di Dr. V. Babeș a făcut o serie de comunicări științifice de o deosebită însemnătate:

La 2 Iunie d-sa a vorbit despre *Bothriocephalus latus* și despre anemia botriocefalică în România.

La 25 August d-sa a făcut o comunicare despre „Tractamentul tuberculosei cu serum anti-tuberculos și cu toxine latente tuberculose.“

În ședința publică dela 6 Octobree d-sa a cetit o lucrare despre bóele de ficat în România, despre nomă, tetanos, structura microbilor, jigodie și despre epizootia porcilor în România, după cercetările făcute în institutul de patologie și bacteriologie, ale căror rezultate sunt pe larg publicate în Analele aceluia institut.

La 1 Decembre d-sa a cetit o notă redactată în colaborare cu dl G. Proca despre „Resultatele experimentale asupra seroterapiei tuberculosei“.

În ședințele publice dela 6 Octobree și 2 Februarie dl B. P. Hașdeu a cetit două lucrări: una intitulată „Sonata la Kreuzer“, cealaltă despre „Românii bănățeni din punctul de vedere al conservatismului dialectal și teritorial.“

Dl coleg Ioan Kalinderu a făcut, în ședința dela 9 Iunie, o comunicare despre scrierea dlui A. de Richard „La Roumanie“ (à vol d'oiseau).

În ședințele dela 1 Decembre și 2 Februarie dl D. C. Ollănescu a cetit părți din scrierea sa despre „Istoria teatrului în România“.

Dl coleg P. Poni a comunicat, în ședința dela 21 Aprile, scrierea dlui E. Benquet, inginer de mine, asupra „mineralelor metalifere din masivul cristalin dela Brosceni“, lucrare care, după avisul secțiunii științifice, a fost tipărită în Anale.

În ședința dela 5 Maiu dl Sp. Haret a făcut o comunicare despre „telautograful“ inventat de E. Gray.

Dl membru corespondent St. C. Hepites a făcut mai multe comunicări asupra studiilor meteorologice, cari se fac sub direcțiunea d-sale la institutul meteorologic al statului, precum și despre condițiunile, în



cari trebuiesc instalate columnele meteorologice pentru a fi folosite. D-sa a prezentat, pentru a se publica în Anale, două lucrări, una despre „Cutremurele de pământ în România în anii 1894 și 1895“, cealaltă despre „Durata de strălucire a sôrelui la București“, drept continuare la lucrările publicate până acum de Academie sub titlul general: „Materiale pentru climatologia României“.

În ședința dela 16 Iunie, dl *Sp. Haret* a prezentat spre publicare în Anale lucrarea dlui Dr. C. Istrati, membru corespondent, despre „Rumanita sau Succinul din România“. Acastă lucrare s'a publicat, după propunerea secțiunii științifice.

Academia a fost învitată să participe în anul trecut la congresul internațional al limbilor romanice, care s'a ținut la Bordeaux la 5—10 August st. n. Cu această invitațiune Academia s'a ocupat în ședințele dela 21 Aprile, 12 Maiu și 14 Iunie. A fost delegat din partea Academii la acest congres dl V. A. Urechia, care la 18 August și 22 Septembrie a făcut relațiune asupra participării dsale la lucrările acelu congres.

Academia a fost învitată de asemenea să participe, ca și în anii trecuți, la congresul archeologic al Franciei, care s'a ținut la Clermont-Ferrand la 5—13 Iunie. Dl coleg Gr. G. Tocilescu, delegat de Academie pentru acest congres, nu a putut însă lua parte la lucrările lui.

### BCU Cluj *Publicațiunile Academiei.* Library Cluj

În acest an s'au făcut următoarele publicațiuni:

1. *Analele Academiei.*
2. „*Discursurile de recepțiune*“ rostite în sesiunea generală trecută de domnii colegi A. D. Xenopol și Dr. V. Babeș, dimpreună cu răspunsurile lor au fost publicate în fascicule îndată după închiderea acelei sesiuni.
3. Din „*Istoriile lui Erodot*“, în traducerea premiată a dlui D. I. Ghica, s'a pus în tipar cartea IV, din care s'au și tipărit côlele 1—4, cuprinzând capitolele 1—48.
4. Scrierile despre „*Igiena țeranului român*“, făcute de dnii Dr. N. Manolescu și Dr. G. Crăiniceanu, cari amândouă au fost premiate în sesiunea anului trecut cu premiul Lazăr, au fost amândouă tipărite, după-ce autorii au revêdut manuscriptele conform cu observațiunile făcute de comisiunea premiului. S'au adaus la textul acestor lucrări figuri, charte și planuri privitoare la locuința, îmbrăcăminte și viața casnică a țeranului.
5. „*Hronicul vechimii Romano-Moldo-Vlahilor*“, de *Dimitrie Cantemir* a început a se tipări în noua edițiune, sub îngrijirea dlui Gr. G. Tocilescu și după textul colaționat de dsa la Moseva cu originalul autograf. S'au tipărit până acum côlele 1—25.
6. Din „*Etymologicum Magnum Romaniae*“, dl. B. P. Hașdeu a tipărit în cursul acestui an fasciôra 3 din tomul III, anunțată Domniilor-Vôstre la începutul sesiunii anului trecut. Acastă fasciôră, de 10 côle, cuprinde cuvintele *Bazaconie* până la *Bălțățel*.

Acastă lucrare cuprinde până acum, în 108 côle, cu 1677 pagini, 3562 cuvinte din literile A, Ă și B până la cuvântul Bălțâțel.

7. În urma decisiunii luate de Academie în ședința dela 29 Martie a sesiunii generale, s'a făcut începutul publicațiunilor de documente istorice din *Fondul Princesa Alina Știrbei* prin continuarea și terminarea colecțiunii de *Acte și documente privitoare la Istoria Renascerii României*, începută de Secretarul d-vostre general cu ajutorul I. P. S. Sale Metropolitului Primat, pe atunci Episcop de Argeș, și al d-lui D. C. Sturdza-Șcheianu. Continuarea acestei publicațiuni s'a început cu tomul VI, destinat a cuprinde desbaterile și actele celor două Divanuri ad-hoc dela Iași și București și procesele-verbale ale Comisiunii europene, formate din reprezentanții Puterilor garante. S'a tipărit partea 1-a a tomului VI, cuprindând lucrările Divanului ad-hoc al Moldovei. Partea 2-a se va tipări în anul viitor și va cuprinde Divanul ad-hoc al Munteniei și Comisiunea europeană.

8. Nu s'a putut începe în acest an tipărirea *Bibliografiei românesce*, cu a cărei întocmire și publicare ați însărcinat pe dl bibliotecar al Academiei I. Bianu. Stringerea materialului pentru descrierea cărților din secolii XVI și XVII cauzază ore-care întârziere, pentru-că unele din acele cărți nu le posedă biblioteca Academiei, sau de loc, sau numai în esemplare defectuóse. S'au făcut mai multe clișeuri de fac-simile, a căror executare iarăși ia un timp mai îndelungat. Lucrarea va începe a se tipări în cursul acestui an.

9. Sa început tipărirea *Catalogului analitic al manuscrisurilor*. Acastă lucrare este în mare parte pregătită, și în anul viitor tipărirea ei va pute înainta repede.

10. *Catalogul descriptiv al documentelor* din colecțiunea Academiei nu a putut începe să se tipărească în acest an, din cauză că traducerea sau resumatele numeróselor documente slavone nu s'au putut prepara. În anul viitor publicațiunea se va începe și va înainta repede.

11. Au rămas a se tipări în anii următori:

a) *Țăranul român* de dl Gr. G. Tocilescu, lucrare premiată la 1882.

b) *Catalogul inscripțiunilor antice descoperite în țără*, de dl Gr. G. Tocilescu, conform decisiunii Academiei dela 28 Martie 1894.

c) Tomul II. din *Psaltirea publicată românesce la 1577 de Diaconul Coresi*, lucrare cu care este însărcinat colegul nostru dl B. P. Hașdeu.

d) *Discursurile și alocuțiunile M. S. Regelui în anii 1866—1891*, din cari, conform decisiunii luate la 1890, s'au tipărit întâiele 10 côle.

e) *Flora Dobrogei*, de răposatul nostru coleg Dr. D. Brândză, a fost premiată la 1887. Manuscriptul s'a restituit autorului pentru al revedé și completa. Lucrarea se va pute publica în starea în care autorul a lăsat'o.

12. În anul acesta s'a întrat în relațiune de schimb de publicațiuni cu *Universitatea dela Juriew* (Dorpat) în Rusia.

## *Publicațiunile Hurmuzaki și cercetări istorice.*

Marea publicațiune istorică, care de 16 ani se face sub îngrijirea Academiei și sub numele întemeietorului ei Eudoxiu Hurmuzaki, s'a continuat și în anul trecut. În acest an însă dezvoltarea acestei lucrări a fost restrînsă, din cauză că Ministeriul instrucțiunii publice a redus cu 8.000 lei subvențiunea anuală dată de stat, scădînd'o dela 33,000 lei la 25,000 lei. Prin această reducere s'au făcut cu neputință unele cercetări de documente în arhive străine și s'a mărit tot deodată suma datorită pentru tipărirea publicațiunii. Tot din acéță cauză în acest an s'a tipărit mult mai puțin decăt în anii trecuți.

Ministrul actual al instrucțiunii publice, dl coleg P. Poni, a îngrijit a se restabili în budget subvențiunea întregă de 33,000 lei, ca și în anii trecuți. Astfel publicațiunea și cercetările făcute pentru dînsa se vor puté desvolta fără pedecă.

Lucrările făcute pentru acéță publicațiune în anul trecut sunt următoarele :

1. Din *Tomul II, partea 5-a*, format din documente din anii 1552—1566, adunate din diferite publicațiuni străine de dl N. Densușianu, s'au tipărit côlele 27—74. Volumul este deci aproape terminat și cuprinde până acum 291 documente.

2. Din *Tomul IX*, cuprinđînd documente din arhive străine dela Veneția, Stockholm și din alte orașe, precum și din colecțiunea de documente originale străine a Academiei, s'au tipărit côlele 41—60 sub îngrijirea dlui I. Slavici. Volumul cuprinde până acum 650 documente din anii 1650—1712.

3. *Tomul III, din Suplementul II*, cuprinđînd documente din arhivele și bibliotecile polone, a început a se tipări sub îngrijirea dlui Ioan Bogdan, drept continuare la celelalte două volume din același suplement. S'au tipărit întâiele 4 côle, cuprinđînd 25 documente.

4. S'a dat la tipar *Indicele alfabetic* al materiilor cuprinse în tomurile I și II din *Suplementul I*. al publicațiunii. Documentele din aceste două volume, provenind din același isvor, care este Ambasada Franciei dela Constantinopol și Consulatele ei din Principate, forméză un corp de informațiuni, a căror întrebuițare va fi foarte mult înlesnită prin acest indice, care a fost început de abatele Fauvin dela Praga și terminat acum de dl N. Hodoș.

5. Traducerea românescă a tomului II din *Fragmente din Istoria Românilor* de E. Hurmuzaki făcută de dl I. Slavici a început a se tipări. S'au tipărit până acum 3 côle.

6. Colecțiunea manuscriptelor remase dela nemuritorul Eudoxiu Hurmuzaki, date de familia lui spre publicare statului român și aflătore astăzi în păstrarea Academiei, s'a adaus cu alte manuscripte descoperite în anul trecut în hărțile familiei Hurmuzaki și dăruite de dl Baron Eudoxiu

Hurmuzaki, nepotul ilustrului cercetător. Aceste manuscrise au fost prezentate Academiei la 14 Aprilie anul trecut.

Manuscrisele acestea cuprind aproape toate lucrări și note, cari vor trebui să fie tipărite în seria *Fragmentelor*.

7. S'au continuat cercetările și decopierile de documente în arhivele săsesci din Sibiu, Brașov și Bistrița și s'au procurat astfel în cursul anului copii de pe 357 documente din anii 1460—1730. Din aceste cercetări, făcute de înșiși archivarii colecțiilor din numitele orașe, s'au procurat până acum 1394 documente din anii 1358—1736.

8. Ministeriul instrucțiunii publice a făcut la 1 Septembrie întrebare Academiei, dacă ar pute publica în colecțiunea sa documentele istorice adunate de dl Marin Dumitrescu din arhive engleze și franceze. Academia s'a grăbit a răspunde Ministeriului, că deși i-a redus cu 8.000 lei subvențiunea anuală pentru publicațiuni istorice, totuși e dispusă a publica acele documente, după ce vor fi primite și examinate. Până acum însă ele nu au fost comunicate Academiei.

9. Din arhivele așezămintelor bisericesci ortodoxe din Turcia europeană s'au primit în acest an 341 pagine copii de documente.

10. Starea actuală a publicațiunii *Documente privitoare la Istoria Românilor* este următoarea:

Volume 26, câte tipărite 2,177, Documente 13,285, Adunate de Hurmuzaki 2,717, Adause de Academie 10,568.

### *Biblioteca.*

Din raportul, pe care vi-l va prezenta comisiunea specială a bibliotecii, veți constata că colecțiunile Academiei au continuat a se îmbogăți și a aduce cele mai mari folose studiilor științifice și mai ales celor privitoare la istoria națională. Strîmtorea localului, care de câțiva ani este o împedecare pentru buna instalare și păstrare a acestor colecțiuni, precum și pentru înlesnirea folosirii lor, va fi în curînd înlăturată pentru timp mai îndelungat. Statul va da pentru acest scop Academiei un nou și însemnat ajutor.

### *Donațiuni, legate și fonduri.*

Comisiunea financiară, pe care o veți alege, vă va arăta cu deamănuntul atât gestiunea financiară a Academiei în anul trecut, cât și starea fondurilor; iar comisiunile speciale, alese în sesiunea trecută și în special însărcinate cu supraveghierea Fundațiilor Adamachi și Otteteleşanu, vă vor arăta atât modul cum s'au administrat aceste fundațiuni în anul trecut, cât și dispozițiunile ce sunt de luat asupra lor pentru anul următor.

În privința celor două mari Fundațiuni Adamachi și Otteteleşanu, în această relațiune mă cred totuși dator a vă aduce la cunoștință următoarele fapte principale:

1. Regulamentul Fundațiunii Adamachi, votat la 7 Aprilie 1894, a continuat a fi pus în aplicare, astfel că în acest an Academia acordă 4 burse de câte 100 lei pe lună la următorii studenți ai Facultății de științe din Iași: Elena Cancicov, Dimitrie Cădere, Eduard Christovici și I. Popovici-Cerchez; 4 burse de câte 100 lei pe lună următorilor studenți ai facultății de medicină din Iași: Narta Trancu, Nicolae Lupu, Maria Anastasescu și Aspasia Macarovici; 2 burse de câte 100 lei pe lună la următorii elevi ai școlii de poduri și șosele din Bucuresci: Ioan Moțoiu și David Rosei; 1 bursă de 250 lei pe lună dlui Ioan Simionescu pentru studiul geologiei la Universitatea din Viena; 1 bursă de 300 lei pe lună dlui Gheorghe Pantazi pentru studiul minelor la Academia dela Freiberg; și 1 bursă de 6800 lei pe an, sporită în urmă la 8660 lei, dlui inginer Victor Guțu, pentru studiul exploatării petrolului în America de Nord și Caucas.

În același timp, în acest an, s'a început aplicarea regulamentului în privința premiului anual Adamachi, a căruia acordare este la ordinea zilei chiar în această sesiune.

În privința averii, care formeză Fundațiunea Adamachi, am a vă aduce la cunoștință, că în urma autorizării date la 22 Martie trecut, delegațiunea a vîndut casa Adamachi din Iași Principelui Dimitrie Michail Sturdfa pentru suma de 135,000 lei, care a fost capitalisată prin cumpărare de efecte.

2. Institutul Otteteleşanu și-a încheiat la Iunie trecut întăiul an școlar. La examene au asistat dnii I. Kalinderu și N. Quintescu. La începutul lunii Septembrie s'a primit o nouă serie de 15 eleve, după normele stabilite în anul trecut.

3. Avera rămasă dela întăiul donator al Academiei, Evanghelie Zappa, se află încă în litigiu înaintea instanțelor judecătorești. Vărsămîntul anual al Academiei de 1.000 galbeni pentru anul 1892 a fost încassat dela administrațiunea judecătorească instituită asupra acestei averi. Nu s'a putut până acum încassa aceeași sumă pentru anii 1893, 1894 și 1895, din cauză că administrațiunea a declarat că nu dispune de fonduri, neputînd încassa mai multe venituri întărdiate.

4. Vă este cunoscută lunga întărdiere, care s'a făcut pentru a se da Academiei autorizarea legală de a primi averea lăsată ei prin testament de către răposatul Emanoil Donici, încetat din viață în Bucuresci la 18 Septembrie 1894. Acastă autorizare absolut necesară pentru ca Academia să-și pôta urmări și apăra dreptul său, s'a putut obținé numai la 21 Octobree trecut, grație grăbirii cu care dl coleg P. Poni, actual ministru al instrucțiunii publice, a binevoit să o acorde. Îndată după obținerea autorizării, Academia a cerut punerea în posesiunea averii, dar opunîndu-se rudele răposatului, Academia a cerut sechestru judiciar și Tribunalul a numit un custode.

5. La 27 Septembrie a încetat din viață la Roman Ioan Agarici, bărbat politic care a luat parte la viața publică a țării timp de peste 30 ani, începând dela 1857. Prin testamentul său el a lăsat Academiei moșia Móra Grecilor din județul Vaslui, pentru ca Academia să înființeze și să întrețină pe acea moșie o școlă profesională cu internat pentru fii de țărani. Delegațiunea a supus dispozițiunile acestui testament discuțiunii domnilor membrii prezenți în ședința dela 10 Novembre. În urma acestei discuțiuni s'a amânat decisiunea de acceptare. Întregă cestiunea se supune decisiunii d-vóstre.

6. La 12 Novembre a încetat din viață în Bucuresci d-na Maria General I. Carp, care, prin testamentele sale dela 4 Iulie 1892 și 4 (16) Martie 1895, lasă Academiei o mare parte din averea sa.

Delegațiunea, urmând și părerea unanimă a membrilor prezenți în ședința dela 17 Novembre, a hotărît primirea legatului, după care s'a obținut îndată, pentru acésta, și Decretul Regal dând Academiei cuvenita autorizare legală de acceptare.

Rudele răposatei au deschis acțiune judecătorească pentru anularea testamentului și astfel succesiunea este pendinte înaintea instanțelor judecătorești.

### *Concursurile Premiilor.*

În sesiunea generală a acestui an sunt de acordat 3 premii pentru opere publicate și alte 3 pentru lucrări prezentate în manuscris asupra subiectelor puse la concurs.

La concursurile acestor premii s'au prezentat următoarele publicațiuni și lucrări:

1. La *Premiul Năsturel-Herescu*, de 4,000 lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu conținut de ori-ce natură, care se va judeca mai meritorie printre cele publicate dela 1 Ianuarie până la 31 Decembre 1895, — s'au prezentat următoarele publicațiuni:

*Bogdan* (I.), *Cronice inedite atingătoare de istoria Românilor*. Bucuresci 1895.

*Chicea Comănescu* (Aurel), *Gramatica limbei germâne*. Bucuresci 1895.

*Cuza* (A. C.), *Monopolul alcoolului*. Discursuri. Bucuresci 1895.

" " *Țărani și clasele dirigente*. Discursuri. Iași 1895.

*Lecca* (Haralamb G.), *Prima*. Bucuresci 1896.

*Nemițescu* (I.), *Dela Românii din Turcia Europeană*. Bucuresci 1895.

*Rosetti* (Radu D.), *Din inimă*. Poesii. Bucuresci 1895.

" " *Cartea dragosteii*. Bucuresci 1896.

" " *Prosă și Epigrame*. Bucuresci, f. a.

*Stătescu* (Alexandru), *Conu Mache se trăiască*. Nuvelă originală. Bucuresci 1895.

*Vampa* (Laura), *Nou!* Bucuresci 1896.

*Vlahuță* (A.), *Iubire*. Poesii. Bucuresci 1896.

2. La *Premiul Statului Lazăr*, de 5,000 Lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu coținut științific, sau celei mai importante invențiuni științifice făcute dela 1 Ianuarie 1894 până la 31 Decembrie 1895, — s'au prezentat următorii concurenți:

*Antipa* (Dr. G.), studii asupra pescăriilor din România. Bucuresci 1895.

*Florantin* (I. Pop), Frumuseța liniară și frumuseța omului. Iași 1896.

*Pisone* (B.), Trigonometrul, instrument de topografie, etc. Manuscript într'un singur esemplar.

3. La *Premiul Adamachi* de 5,000 lei, care este a se da unei cărți scrise în limba română, cu un cuprins moral, de ori-ce natură, și apărută în cursul anului până la 31 Octombrie 1895, — s'au prezentat următoarele lucrări:

*Bălănescu* (Simeon), Blestemul. Poveste născocită. Bucuresci 1895.

*Brote* (Eugen), Un memoriu politic. Cestiunea română în Transilvania și Ungaria. Bucuresci 1895.

*Dinescu Barzan* (Ioan), influența crizei morale asupra criminalității. Bucuresci 1895.

*Georgescu* (Sabin P.), Radu cel Frumos. Tragedie istorică originală în 5 acte și în versuri. Bucuresci 1895.

*Simu* (Romul), Monografia comunei Orlat. Sibiiu 1895.

*Stoica* (Simeon), Higiena copilului dela nascere până la al 7-lea an al etății. Sibiiu 1895.

4. La *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 10,000 lei, care este a se da celei mai bune lucrări scrise românește despre „*Istoria Românilor dela Aurelian până la fundarea Principatelor*“ s'a prezentat un manuscript cu motto:

„Istoric sunt, n'am frate,  
„N'am rudă, n'am vecin . . .  
„Stăpân am pe adevărul,  
„Lui cată să mă închin“.

5. La *Premiul Statului Eliade-Rădulescu*, de 5.000 lei, care este a se da celei mai bune lucrări scrise românește despre „*Botanica poporală română etc.*“ s'au prezentat 3 manuscripte cu următoarele devise:

1. „Observaiu, culeseiu, aședaiu“.

2. „Omul ca iarba, ڃilele lui ca flórea câmpului“.

3. „Dacă vrei să cunosci poporul, studiază-i mai întâiu datinele și obiceiurile“.

6. La *Premiul Alexandru Ioan Cuza*, de 6,000 lei, care este a se da celei mai bune lucrări scrise românește despre „*Psychologia și metafisica poporului român după literatura poporală*“, nu s'a prezentat nici un concurent.

7. Publicațiunile și manuscriptele prezentate la aceste concursuri în termenele regulamentare anunțate de Academie au fost trimise spre studiere comisiunilor, alese pentru acest scop în sesiunea trecută.

Prin încetarea din viață a neuitatului coleg Dr. D. Brândză s'a descompletat atât comisiunea de 9 membri pentru premiile anuale, cât

și comisiunea premiului Statului *Eliade Rădulescu*. În ședința dela 3 Noembrie s'a ales pentru completarea comisiunii premiilor anuale dl Gr. Ștefănescu, sub rezerva aprobării Academiei în sesiune generală; cea-laltă comisiune a rămas până acum necompletă.

Secretarul general: *D. A. Sturdsa*.

\*

Despre ședințele ținute de la 4 până la 31 Martie dăm următoarele detaiuri:

*Ședințe publice* s'au ținut 4. La 6 Martie D. V. A. Urechia a cetit o lucrare intitulată „Din istoria anilor 1806—1812“ iar D. Gr. G. Tocilescu un tractat despre Dacia. La 13 Martie D. V. A. Urechia a continuat cu cetirea scrierii sale deja amintite. În ședința publică din 20 Martie D. B. P. Hașdeu a dat cetire comunicării sale „Mileniul chinezatului românesc“. În a patra și ultima ședință publică din 27 Martie D. Xenopol a cetit despre „caracterul științific al istoriei“, iar D. C. D. Olănescu despre „începuturile teatrului în Moldova“.

*Distribuirea premiilor*. În una din ședințele cele dintâi s'a pus în discuțiune divisibilitatea premiilor și s'a decis, că premiile statului „Eliade Radulescu“ și „Lazăr“, premiile „Nasturel Herescu“ și altele vor rămâne indivisibile afară de acelea, a căror divisibilitate este autorisată prin dispozițiuni testamentare ale fundatorilor. La premiul Cuza de 10,000 lei despre „Istoria Românilor de la Aurelian până la fundarea principatelor“ după 20 de ani și mai bine s'a prezentat primul concurent, însă fără rezultat. La propunerea dlui Gr. G. Tocilescu s'a decis cu 19 voturi contra 2 de a *nu* acorda premiul. Cu privire la premiul Eliade Radulescu despre „Botanica poporană română“ s'a decis în ședința din 19 Martie, tot cu 19 contra 2 voturi, de a nu premia nici una din scrierile prezentate. În ședința din 30 Martie D. Tocilescu recomandă premiarea scrierii „Studii asupra pescăriilor din România“ de Dr. Gr. Antipa cu premiul Lazar de 5000 lei, la votare însă se dau numai 9 voturi pentru premiare și 13 contra. Astfel premiul nu s'a acordat. În aceeași ședință s'a admis cu 19 voturi contra 3 premiarea scrierii „Dela Români din Turcia europeană“ de I. Nenițescu cu premiul Nasturel-Herescu de 4000 lei și a cărții Dlui Eugen Brote: „Cestiunea română în Transilvania și Ungaria“ cu premiul Adamachi de 5000 lei.

Acastă din urmă premiare, la care se refer și observările noastre din introducerea raportului present, a fost admisă cu 14 contra 7 voturi, după-ce toți membrii transilvăneni prezenți precum și D. Hașdeu au combătut-o în mod foarte energic, arătând atât inferioritatea valorii științifice a scrierii dlui Brote, cât și inconvenientele ce s'ar crea, dacă Academia ar premia această scriere de politică militantă și polemică în sensul cel mai rău al cuvântului.



Noi de dincóce, cari suntem mai competenți a judeca asupra cărții din cestiu, de la început am ținut că este imposibil ca Academia să o premieze. Abstracție făcând de colecțiunea de documente, publicate în nenumărate rânduri, care în sine nu pôte forma obiect de premiare din partea unei corporațiuni sciințifice, cartea dlui Brote nu conține decât numai o scurtă întroducere, care este un pasionat pamflet polemic îndreptat în contra unora dintre cei mai distinși și binemeritați fii ai națiunii noastre. Unica parte bună a întroducerii este gruparea datelor statistice de pe cele dintâiu 3—4 pagine, încolo însă nu conține alta decât o serie de mistificări, o denaturare tendențioasă a faptelor istorice și o apreciere cu totul minoreă a situațiunii politice din patriă, care arată că autorului îi lipsese chiar și cele mai elementare cunoscințe despre viața publică a Ungariei și mai ales despre stările elementului dela putere.

Din aceste motive a fost o surprindere durerosă pentru noi, când presa de dincolo a adus scirea, că anumiți ómeni, cu mare influință la Academia, insistă cu tóte mijlócele pentru premiarea acestei scrieri, angagiând prin acésta Academia în lupte politice destructive și esplotând vaza acestei înalte corporațiuni în detrimentul cauzei naționale a poporului român.

Și, ceea-ce am cređut imposibil, s'a întâmplat. Academia Română a dat membrilor sei transilvăneni și prin aceștia și noue Românilor de dincóce o lovitură gravă, care trebuie să ne atingă cu atât mai dureros, pentru-că ne-a lăsat mai săraci cu o ilusiune sublimă și a slăbit în sinul unei mari părți a poporului român încrederea și mândria, cu care a urmărit lucrările Academiei.

*Premii noue.* În ședința din 7 Martie secțiunea literară a propus pentru concursul premiului Adamachi din 1898 subiectul: „Metropolitul Varlaam în activitatea sa literară și religioasă“. Acésta propunere a fost primită de Academia în ședința din 23 Martie. Pentru același premiu pro 1899 s'a fixat ca subiect — la propunerea secțiunii istorice — „Biserica creștină ortodoxă din România și influința ei morală în evoluțiunea culturală a țărilor române dela începutul secolului nostru până la 1891“. — Tot la propunerea secțiunii istorice s'a fixat pentru premiul Alexandru Ioan Cuza (6000 lei) subiectul: „Istoria critică asupra chinezatelor și districtelor autonome romănesci din Transilvania, Ungaria și Bănat cu privire la instituțiunea chinezatelor din celelalte țeri locuite de Români“. — Comisiunea Adamachi raportéză prin D. Spiru Haret despre administrarea acestei fundațiuni în anul trecut și presentă propunerile sale pentru viitor. Pe basa acestora Academia decide a trimite un bursier la Roma spre a studia arhitectura. — Cu privire la premiul Făt secțiunea sciințifică propune să se publice din 5 în 5 ani câte un premiu de 3000 lei, cel dintâiu cu subiectul: „Harta agronomică a României“. Academia primesce acésta

propunere și decide ca premiul să se potă subdivisa în două părți, proporțional cu valoarea lucrărilor, când mai multe ar merita încurajare.

*Publicațiuni:* La propunerea secțiunii istorice s'a decis a publica în analele Academiei lucrarea dl Gr. C. Buțurean, intitulată „Cestiunea Arilor”. — D. Xenopol presintă o culegere a rapórtelor consulilor prusieni din Bucuresci din anii 1817—1837, făcută de D. N. Jorga. Se decide publicarea în colecțiunea Hurmuzachi. — D. T. T. Burada presintă pentru publicare în Anale scrierea: „Scurtă privire istorică asupra bisericei staupighiane a Adormirei Maicei Domnului așanumite „Biserica moldovenescă din Lemberg“ de preotul Eugenie Vorobchievici. Scrierea a fost predată spre cercetare secțiunii istorice, iar la propunerea acesteia s'a dat dlui Urechia pentru raportare, având a se decide ulterior asupra tipăririi.

*O colecțiune de proverbe,* făcută de D. V. A. Jorescu de la Folțiceni, a fost prezentată Academiei la 7 Martie și s'a predat dlui Naum pentru esaminare. În ședința din 16 Martie Academia, la propunerea secțiunii literare, a decis a nu da dlui Jorescu nici o remunerare pentru această colecțiune, care este lipsită de valóre. D. Ivan Cotor cere autorisarea să continueze cu traducerea lui Tit Liviu de la cartea VII. înainte, fiindcă o probă de traducere a dsale a fost premiată la 1877. La propunere secțiunii literare Academia a denegat această autorisare.

*Fundațiuni și legate:* „Fundațiunea Iulia Hașdeu“. D. B. P. Hașdeu a cetit o carte de daniă, prin care dăruiesce Academiei 50.000 lei în efecte cu 6%. Până ce va trăi D. Hașdeu și soția, venitele acestui fond îl vor lua Dlor.

*Legatul Agarici,* care consistă din moșia Móra Grecilor din jud. Văsluiu, lăsată Academiei cu îndatorirea de a înființa și susține pe această moșie o școală profesională cu internat pentru fii de țerani, după lungi discuțiuni a fost primit cu 13 voturi din 19 membrii prezenți. Punerea în aplicare a dispozițiunilor legatului s'a încredințat Dlor N. Jonescu, Gr. G. Tocilescu și P. S. Aurelian.

*Donațiuni* pentru biblioteca și colecțiunile Academiei au întrat: dela D. I. Negruzzi 172 scrisori originale ale lui V. Alexandri; de la D. Alexis Makko din Odessa scrierea sa „Istoria Basarabiei“, 4 volume (în rusesce); de la D. Todor N. Stefanelli din Câmpulung (Bucovina), prin D. Dr. D. Onciul, un manuscris românesc, care cuprinde o parte din cronică Moldovei și mai multe predice; de la D. D. Sturdza mai multe documente.

*Personalia.* Presidentul Academiei, D. N. Kretzulescu, care la 13 Martie a împlinit 84 ani de vârstă, în ședința din aceeași zi, fiind felicitat prin D. Ion Kalinderu, a fost obiectul celor mai căldurose ovațiuni din partea colegilor sei. D. I. Nenițescu a fost ales membru corespondent în secțiunea literară.

*Localitățile Academiei.* În ședința din 9 Martie s'a comunicat, că consiliul de ministri a autorizat pe ministrul de culte să cheltuiască suma de 220.000 lei pentru adaptarea localului actual al Academiei și pentru o construcțiune nouă apărută de pericolul focului, pentru asigurarea prețioșelor colecțiuni ale Academiei.

\*

De încheiere amintim, că aceste detaliuri despre decursul sesiunii în mare parte le-am luat din revista „Familia“, *unicul* organ, care publică rapoarte sistematice despre ședințele Academiei.

## S É R A.

Dedicată D-lui *Dr. G. Weigand.*

Cath'un<sup>1)</sup> părinte șear'acasă  
Ca pihtisitū<sup>2)</sup> vas aiusească<sup>3)</sup>,  
Nînga fumelia<sup>4)</sup> lui la measă  
Găileile<sup>5)</sup> tute s'agărșiască<sup>6)</sup>.

Și după năsū<sup>7)</sup> călfădzli<sup>8)</sup> ghinū<sup>9)</sup>  
Cu livindeață<sup>10)</sup> ș' arădeare<sup>11)</sup>,  
Sumsoară poartă unlu ghinū<sup>12)</sup>  
Ș' t'ună<sup>13)</sup> zimbil<sup>14)</sup> alantu meare.

S' dispoalie<sup>15)</sup> baba<sup>16)</sup> cu 'siehie<sup>17)</sup>  
S' tinde kurmat<sup>18)</sup> pi cânăpee,  
Tî-orixe<sup>19)</sup> lîa un' arichie  
Ș'ună pipercă<sup>20)</sup> tu mizee<sup>21)</sup>.

Dăpoia measa Jonca bagă,  
Hilîa țî este ti mărtare<sup>22)</sup>,  
Ficiorlî crucea tuș fakă  
Ș' k'aroiu<sup>23)</sup> s'tindu la măcare.

Ghelile<sup>24)</sup> multu l'arisesku<sup>25)</sup>  
Că sun di Jonca azi fapte<sup>26)</sup>  
S' li-adaogă Dumnidzêlu, grescu<sup>27)</sup>,  
Și tuș vas tragă<sup>28)</sup> dî ună parte.

Ti nanca<sup>54)</sup> Tantul angărniășce<sup>55)</sup>  
Ș' dimneața Atta va să scoală,  
Ș' maratlu<sup>56)</sup> Baba ma<sup>57)</sup> hărheășce<sup>58)</sup>,  
Șișa<sup>59)</sup> di ghinū armase<sup>60)</sup> goală.

Lipsca, la 15 Martie, 1896.

G. Sajaktzis,  
stud. phil.

Autorul acestei poezii macedo-române, dl G. Sajaktzis, este student la facultatea filosofică din Lipsca și membru al seminarului român de acolo. Ne avînd semnele întrebuițate de dl Weigand la ortografia macedo-română, publicăm poezia în transcriere după ortografia usitată.

<sup>1</sup> gr. = fiecare, th. = gr. ἴ. d. <sup>2</sup> gr. = exhaustiat. <sup>3</sup> gr. = grăbesc. <sup>4</sup> familia. <sup>5</sup> tr. = grijile  
<sup>6</sup> sl. = să uite. <sup>7</sup> dinsul. <sup>8</sup> tr. = calfe. <sup>9</sup> vin (verb.) gh. = γ p. <sup>10</sup> vioiciune. <sup>11</sup> ridere (risu). <sup>12</sup> vin  
(beură). <sup>13</sup> Și 'n tr'ună. <sup>14</sup> tr. = coșuleț, corfă. <sup>15</sup> se desbracă. <sup>16</sup> tata, babacă. <sup>17</sup> isichie, gr. =  
linisce, ch = χ. <sup>18</sup> gr. = obosit. <sup>19</sup> gr. = de appetit. <sup>20</sup> o speciă de ardeiu mic pentru conserve.  
<sup>21</sup> tr. = mezelic. <sup>22</sup> de măritat. <sup>23</sup> ca roiul, în grupă. <sup>24</sup> bucatele. <sup>25</sup> le plac. <sup>26</sup> făcute. <sup>27</sup> grăiese.  
<sup>28</sup> se retrag. <sup>29</sup> ridică. <sup>30</sup> mătură (verb). <sup>31</sup> aranjază. <sup>32</sup> piscică. <sup>33</sup> se agață, spăzură. <sup>34</sup> Alexandru.  
<sup>35</sup> mama. <sup>36</sup> mai întăiu. <sup>37</sup> stăpân. <sup>38</sup> tr. = un fel de sofă. <sup>39</sup> gr. = pahare. <sup>40</sup> bea întruna. <sup>41</sup> cu-  
rătesce. <sup>42</sup> gr. = începe. <sup>43</sup> sl. = vorbește. <sup>44</sup> tr. = lipsă de negoț. <sup>45</sup> gr. = mîngăie. <sup>46</sup> să fie.  
<sup>47</sup> tr. = numai. <sup>48</sup> gr. = acuma. <sup>49</sup> gr. = cu grabă. <sup>50</sup> june. <sup>51</sup> caută. <sup>52</sup> căteodată. <sup>53</sup> se gîndesce.  
<sup>54</sup> lăgăn. <sup>55</sup> gr. = gene. <sup>56</sup> sērmanul. <sup>57</sup> tot. <sup>58</sup> horeăiesce. <sup>59</sup> garafă. <sup>60</sup> remase.

## SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ.

*Societatea geografică română* din Bucuresci. Această binemeritată societate, care a contribuit foarte mult la dezvoltarea științei geografice în România, edând dicționarele geografice apropiate ale tuturor județelor din țară, iar acum pregătind cartografia României, — și-a ținut adunarea sa generală din acest an în zilele de 2, 3 și 4 Martie v. a. c. sub președinția M. S. Regelui. În cele următoare reproducem darea de samă a neobositului secretar general, dl *George I. Lahovary*, prezentată în ședința dela 2/14 Martie a. c., din care se vede activitatea rodnică a acestei valoroase societăți precum și sciri despre activitatea societăților geografice străine și despre esplorările întreprinse în țări depărtate și necunoscute.

### I.

După esemplul anilor trecuți și conform cu prescripțiile statutelor noastre, vă cer voie a vă da samă, în această seră, de activitatea societății noastre în cursul anului expirat, și totodată a vă întreține pe scurt de ceea ce s'a lucrat în străinătate de către societățile geografice similare.

Budgetul ce ne-ați pus la dispoziție pentru anul trecut s'a soldat la încheierea anului cu o economie de 933 lei, 69 bani, și fără a fi fost nevoie a ne atinge de micul capital ce posedă societatea.

Acest bun rezultat s'a putut obține, mulțumită generosității Dnei Dr. Turnescu, care, cu începerea anului expirat, a făcut donație societății noastre de o rentă anuală de 500 lei. Nu me îndoiesc, că sunt expresia Dvostre tuturor, aducând astă-seră Dnei Dr. Turnescu adâncele mulțumiri ale societății pentru generoasa Dsale donațiune.

Cred, că asemenea exemple ar fi imitate și de alți binevoitori dacă s'ar recunoște societății noastre drepturile de persoană juridică. În acest scop mai mulți colegi ai noștri au depus deja pe biroul Camerei un proiect de lege și, cum avem fericirea a avé mai mulți colegi în ambele corpuri legiuitoare, avem dreptul a spera, că această recunoșcere se se facă chiar în cursul legislațiunii actuale.

Budgetul nostru pentru anul curent, aprobat de comitet, se urcă la suma de 12.240 lei, atât la venituri cât și la chetuieli; iar contul premiilor, după-ce s'au plătit toate premiile datorite până acum, dă un sold de 2.600 lei, parte în numărar, parte neversată încă de donatori, și care va servi a-se plăti premiile, ce se vor mai acorda pentru dicționarele județelor Constanța și Tulcea.

Și în anul trecut buletinul societății geografice a apărut ca de obicei. Prima fasciculă cuprinde, între altele, conferințele atât de interesante ale dlor I. Calinderu, Gr. Ștefănescu și alții, iar a doua va cuprinde erudita conferință a dlui D. Sturdza asupra populației țerei din punctul de vedere etnic. Din dicționarele premiate s'au tipărit trei, fiind încă

două (Dolj și Râmnicul-Sărat) sub tipar, astfel că numărul total al dicționarelor tipărite până acum se urcă la 25, rămânând a se mai tipări în anul curent, decât mijlocele bănesci ne vor permite, încă 5 județe, și atunci vom avea cele 30 județe, cari compun România propriu zisă, complete. În ceea-ce privesce cele două județe transdunărene, ce au rămas încă de premiat, am primit pentru concursul de est-timp dicționarul județului Tulcea. Pentru județul Constanța nu s'a prezentat încă nici o lucrare și cred, că ar fi mai nimerit a însărcina anume un tânăr, care să se fi distins deja în asemenea lucrări, care în vacanțele cele mari ar pute studia la fața locului județul sau cel puțin parte din el, astfel ca să nu rămână mult timp incompletă opera interprinsă de societatea noastră.

Acum este timpul a chibzui și a lua măsuri ca, din tot acest voluminos material adunat, să edităm *marele nostru dicționar geografic*, care să fiă o operă demnă de societatea noastră. În adunarea noastră intimă de mâne s'era voiu avea onoare a vă propune mijlocul ce-l cred mai nimerit pentru a aduce la bun sfârșit această lucrare, și D-vastră veți hotări, precum și asupra mijloacelor bănesci, căci o asemenea cheltuială nu poate intra în restrânsele resurse ale bugetului nostru ordinar.

Acum că opera noastră de căpetenie, *dicționarul geografic*, este aproape terminată, trebuie să ne gândim la o altă lucrare tot atât de folositoare și trebuincioasă și care este editarea unui atlas bine condiționat a celor 32 județe, care alcătuiesc regatul nostru. N'am trebuință a insista cât de mult se simte această lipsă, atât pentru școlă cât și pentru particulari; într'adevăr, în ultimii ani s'au tipărit mai multe chărți de județe de către profesorii de geografie respectivi, dar aceste chărți păcătuiesc prin neexactitatea lor, fiind copiate și reduse de pe charta statului-major austriac pentru Muntenia, și de pe charta Dubău pentru Moldova. Astăzi însă, când statul nostru major a lucrat totă charta Moldovei și a Dobrogei, precum și o bună parte din Muntenia, putem, cred, începe lucrarea unui atlas pe județe, care, pe lângă o esactitate perfectă, să presinte și o unitate de scară, de semne convenționale, etc. Cred că institutul geografic al marelui nostru stat-major, în colaborare cu societatea geografică, ar pute începe și duce la bun sfârșit această lucrare, mai ales astăzi, când șeful marelui stat-major este chiar onor. nostru vice-președinte, general G. Barozzi, care de 21 ani este în capul acestei societăți.

O altă lucrare, care incumbă societății noastre geografice, ar fi a se pune un premiu pentru un mic manual de geografie a României, în care să se stabilească odată pentru totdeauna ortografia, cel puțin pentru cele mai însemnate râuri, piscuri de munți, orașe etc. Acest mic manual n'ar trebui să întrecă peste o colă de hârtie pentru tipar și ar urma să se imprime în mai multe limbi: francesă, germană, englesă și italiană, spre a se distribui în mai multe exemplare la toate societățile geografice și savante, și la diferite congrese internaționale; prin acesta s'ar pune capăt la ortografiile fantastice, ce se găsesc astăzi încă în toate manualele de

geografie străine și s'ar evita erori ridicule, ca acelea cari aședă capitala noastră când în Bulgaria, când în Turcia, când în Ungaria; sunt puține țile de când colegul nostru D. Socec a primit o scrisore din Franca, a cărei adrese era: „*Bucarest-Hongrie*“! Vecinii noștri maghiari sunt mai . . . . șoviniști în această privință; ei nu scapă nici o ocazie ca să nu dea o lecție diferiților geografi sau chartografi, cari nu se conformeză cu ortografia oficială a numelor ungurești; astfel acum de curând, D. Vidal-Lablache a scos o chartă geografică cu titlul „*Etats Danubiens*“ și numai decât un geograf maghiar D. Berecz Anton a publicat o critică virulentă operei Dlui Lablache, în ceea-ce privește numirile *ungurești*. „*Les accents et les traits-d'union sont presque partout négligés*“! se plânge D. Berecz, și mai departe D-sa continuă: „*Nous ne comprenons pas pourquoi l'auteur (Vidal-Lablache) donne au „Danube“ le nom allemand (Donau) et supprime le nom hongrois (Duna). Il en est de même pour l'Aluta à côté duquel se trouve inscrit le nom valaque (Oltu); mais le côté hongrois (Olt) manque. L'insertion du mot Transylvanie était complètement inutile puisque la Transylvanie est totalement incorporée à la Hongrie; la dénomination spéciale n'a plus sa raison d'être!*“ Ce ar țice dl Berecz, dacă ar primi o scrisore cu adresa „Budapest-Roumanie“?

În cursul anului expirat s'au ținut mai multe congrese geografice: astfel la Brema congresul societăților geografice germane; la Roma acela al societăților geografice italiene; la Bordeaux congresul geografic și ethnologic al societăților franceze și la Londra al șeselea congres geografic.

La Brema și la Roma n'au fost nimenea din partea țerei, iar la congresul dela Bordeaux anunțase participarea sa dl profesor Xenopol; un doliu în familie având l'a împedecat a merge la Bordeaux. D-sa a trimis la congres un memoriu asupra Românilor din regatul Ungariei, care a fost cetit într'una din ședințe și în urmă publicat în dările de samă ale congresului.

În ceea-ce privește congresul internațional ținut în luna August trecut la Londra, el se compunea de peste 1500 membrii din toate părțile lumii. Societatea noastră a fost reprezentată prin domnii Grig. Tocilescu, Nedaiano, primul secretar al legațiunii noastre la Londra, și subsemnatul. delegați de către societate, cât și de către ministrul nostru al afacerilor străine; a mai participat și dl Holban, delegat din partea ministeriului de culte.

Congresul s'a deschis în séra de 26 Iulie în sala cea mare dela „Imperial Institute“, de la South Kensington, de către A. S. R. ducele de York, în fața unui auditor de aproape 3000 persoane din corpul diplomatic, membrii congresului, miniștri și marii demnitari ai Corónei.

Îmi este imposibil a vă da în astă séra o dare de samă cât de sumară asupra lucrărilor congresului, căci acesta m'ar duce prea departe și ași răpi d-lor conferențieri un timp prețios.

Un raport detailat asupra acestui congres este gata și va apăre în primul nostru buletin din anul acesta, astfel că acei cari se interesează

de asemenea studii vor pute în curând ceti în buletinul nostru diferitele cestiuini desbătute cât și resoluțiunile luate. Un mare progres sciințific s'a obținut la congres prin faptul, că delegații francesi au admis ca prim-meridian meridianul dela Green-Wich, pe când din parte-le delegații englesi și americani au declarat, că adoptă pentru lucrările geografice și sciințifice sistemul decimal. Se scie câte neajunsuri se pricinuiau învătătorilor prin esistența mai multor prim-meridiane și câtă cernelă a curs și câte discursuri s'au pronunțat în favórea unuia sau altui meridian; de astădată cestia s'a tranșat și de-o parte și de alta s'au făcut sacrificii de amor propriu réu înțeleș. Asemenea și adoptarea sistemului celui mai rațional, sistemului metric, pentru lucrările de sciință va fi bine primită de toți acei, cari se ocupă cu studiile sciințifice.

Tinérul bursier al societății, dl Mehedinți, a urmat în timp de patru ani cursurile geografice dela Sorbona din Paris și în urmă la universitățile din Berlin și Leipzig; anul acesta urma a'și trece esamenul de doctor în filosofă la Berlin, pentru care scop începuse deja prelucrarea tesei sale de doctorat.

Din nenorocire, în ultimul timp, în urma unui surmenage intelectual, sănătatea lui s'a sdruncinat, și după povețele medicilor a trebuit să intrerupă ori-ce ocupația intelectuală și să se odichnescă câtă-va vreme la țéră. El trebuie să sosescă în curând în țéră, și este de sperat, că la anul viitor, după ce se va fi odichnit și întărit prin aerul curat din munții noștrii, va pute a-se întórce în străinătate spre a-și încorona munca sa stăruitoare de mai mulți ani prin obținerea diplomei de doctor în filosofă.

În cursul anului trecut societatea noastră a încercat două perderi însemnate prin încetarea din viață a doctorului D. Brândză și a nefericitului Al. Odobescu, amândoi membrii ai societății noastre încă dela înființarea ei, și unii din primii ei conferențieri. Societatea le va păstra améndurora o piósă amintire.

## II.

Acum vă cer voie a vă întreținé câte-va minute despre activitatea societăților străine și despre esplorările întreprinse în țeri depărtate și necunoscute. Și aci găsim, spre onórea țerei, Români la lucru alătura cu cei mai îndrăsneți călători în regiuni aprópe inexplorate încă.

Așa, în ședința societății geografice din Bruxelles, din 20 Decembre anul trecut, dl Fernand Gănescu a ținut o conferință asupra ultimului resbel chino-japonez. Se scie, că dl Fernand Gănescu este fiul repausatului nostru compatriot Grigory Gănescu, căre a viețuit mult timp în Paris, și în cele din urmă devenise chiar cetățen francez. Dl Fernand Gănescu, ca corespondent al diarului francez „Le Figaro“, a urmat în suita mareșalului japonez Yama, tot resbelul până în cele mai departe provincii ale imperiului chinez, provincii necunoscute până atunci europenilor. Dl conferențiar a făcut un tablou îngrozitor de cruđimea barbară a Chinezilor față cu inimizii lor.

Astfel, când trupele japoneze au intrat în Port-Arthur, au găsit mulțime de compatrioți de ai lor ținuiți și restigniți pe ziduri, alții cu intestinele scóse și înlocuite cu pietrii; acesta a făcut pe Japonezi să eserce la rândul lor, contra inamicului, nisce represalii sângeróse.

Dl Gănescu a făcut în urmă o paralelă între poporul chinez și cel japonez, și a arătat superioritatea acestui din urmă asupra celui d'întâiu. În China, imperiu de 400 milioane locuitori, jumătate cel puțin din populația ignorază chiar astăzi, că a fost un rebel între China și Japonia, iar cealaltă jumătate este firm încredințată, că Chinezii au nimicit cu desăvârșire pe Japonezi.

În Japonia, d'impotrivă, situația este cu totul alta, ținută în curent și cu și de cele ce se petreceau, forți de succesele și de victoriile lor, cei 37 milioane de locuitori aclamau cu entusiasm și patriotism pe împărat și pe armata lor victorioasă.

Terminând dl Gănescu conchide, că Europa nu are a-se teme multă vreme de o invasiune galbenă, dar nu este tot așa cu elementul japonez, care póte deveni un rival primejdios pentru piețele comerciale europene prin o concurență comercială și industrială, la care trebuie să ne așteptăm pentru un timp mai mult sau mai puțin depărtat.

Conferența dlui Gănescu a fost viu aplaudată de auditor.

Alți doi Români au întreprins în tómnă trecută o călătorie îndrăsnită în partea Nord-orientală a Africei, la Sudul Abissiniei, în țera Somali, aceste părți puțin cunoscute și puțin explorate ale negrului continent; acești exploratori noi sunt: Dl Dimitrie Ghica din Comanesci și fiul Dsale, sub-locotenentul Nicolae Ghica. În luna Octombree din anul trecut, subsemnatul primia cea dintâiu scrisóre a exploratorilor noștri, datată din Aden, 16 Octombree. La acea epocă dnii Ghica se pregăteau a trece pe cóstele Africei, la Berbera, unde o caravana de 72 de cămili și 60 ómeni armați cu puscii moderne îi așteptau spre a-i însoți în părțile încă inexplorate la Sudul Abissiniei, între rîurile Shabli și Iuba în țera Somali. Mulțumită amabilității guvernului englez din Aden, generalul Cunningham, dnii Ghica au fost așteptați în palatul guvernului și li s'a pus la dispoziția vaporul staționar al guvernului englez pentru transportarea lor la Berbera.

De atunci Dnii Ghica au urmat călătoria Dlor de explorare și de vânătoare în interiorul țerei și când au avut ocațiuni sigure n'au lipsit a scrie familiei și amicilor pentru a-i ține în curent aprópe și cu și de întâmplările acestei frumoase, dar hasardóse călătorii.

Extracte din aceste scrisori s'au publicat în jurnalele nóstre din Bucuresci și chiar jurnalele și revistele străine s'au ocupat și au scris despre călătoria acestor doi exploratori români. După ultimele sciri primite, Dnii Ghica, după aprópe 6 luni de explorări a acestor țeri necunoscute, s'au reintors la Aden și sunt pe drum spre patriă. Sperăm peste puține zile să întimpinăm aci pe îndrăsnetii noștri compatrioți,



cari de sigur ne vor întreținé într'o viitoare conferință despre descoperirile lor și despre întâmplările, ce au avut în această lungă călătorie de șese luni de zile.

În ceea ce privește explorațiunile, ce sunt în curs de executare sau cari se pregătesc pe anul acesta, ele sunt număróse. Acest sfirșit de secol pare a fi menit a nu lăsa nici cea mai mică pãrticică din globul pãmêntesc dela polul Nord la polul Sud necãlcat și necercetat de ómeni; activitatea omenescă, credincióasă tradiției acestui veac, se silesce a descoperi și cele mai din urmă secrete ale micei nóstre planete.

Iată acum în scurt bilanțul acestor explorațiuni.

Pentru *polul Nord*, cinci mari exploratori, doi Norvegieni, un Suedez, un Englez și un American, sunt actualmente ocupați cu explorările spre a ajunge la polul Nord; dintre aceștia trebuie să menționăm pe inginerul suedez *Andrée*, care se pregătește a pleca în Iunie viitor din Spitzberg în balon, sperând a ajunge astfel până la pol. Balonul este gata; el a fost construit la Paris și a costat 50.000 de franci. D. *Andrée* va fi însoțit în această călătorie aeriană de încă doi curagioși ingineri Suedezi.

La congresul geografic dela Londra, în ședința din 29 Iulie 1895, D. *Andrée* a expus planul său de a ajunge la polul Nord în balon; proiectul acesta a fost foarte combătut de mai mulți membrii din congres, ca un ce nerealisabil; după mai multe discuțiuni *pro* și *contra*, D. președinte al congresului exprimă opinia congresului ca favorabilă pentru D. *Andrée* și speră, că va avé un succes complet în îndrãsneța sa întreprindere. Un viitor apropiat ne va arăta rezultatul.

O altă expediție la polul Nord, care pasionéză lumea savantă, este aceea a norvegianului *Nansen*, care a plecat în Martie 1893 în Grønlanda și despre care nu se mai scie nimic pozitiv, totuși se speră, ca în cursul acestui an sau la anul viitor el se va întórce victorios.

Pentru descoperirea *polului Sud* sunt asemenea 5 expedițiuni în curs, între cari cea în capul căreia este profesorul *Oto Nordenskiöld*, nepotul celebrului explorator Suedez, și alta mai importantă pusă sub conducerea austriacului *Iulius Payer*, comandantul de odinióră al lui *Tegethof*. Pentru această călătorie antarctică s'a format la Berlin o societate cu un capital de 1 milion de mărci.

Pentru explorarea *Africei* sunt actualmente 21 de expedițiuni, în capul cărora sunt 13 francezi, 2 germani, 1 belgian, 1 elvețian, 1 italian, 1 american și 2 englesi; din acești din urmă exploratori una este D-șóra *Miss Kingsley*, care a explorat Gubantul și Camerunul și a studiat mai cu osebite triburile canibale.

În *America de Nord* sunt 5 expedițiuni, dintre cari una condusă de *D-na Beaumont*, o belgiană americanisată, care a explorat mai ales provincia *Alaska*.

În *America Centrală* un norvegian și un american studiază de mai mulți ani pe Indienii din Sonora, cum și munții *Sierra Madre* din Menicie.

*America de Sud* este vizitată de 6 exploratori franceși, germani și americani, atât din punctul de vedere comercial și de colonizare.

Bétrâna și întinsa *Asia* este studiată și cutreerată actualmente de 18 misiuni științifice, comerciale și arhiologice, în capul cărora se află Francesi, Germani, Ruși, Englesi etc. Dintre aceștia menționăm pe Dl și D-na *Littledale*, cari au explorat Thibetul și o parte din China; pe Germanul *Dr. Moevis*, care se află de mai mult timp în Thibet și care, spre a puté pătrunde în *Lhassa*, s'a convertit la religia budhistă; mai menționăm pe tînărul și mult călătoritul *Printz Henri de Orleans*, care în zilele trecute a fost decorat cu legiunea de onóre pentru númeroșele și grelele sale călătorii în Asia Centrală; pe neobositul explorator rus *Vasilie Ianovici Roborovsky* și alții.

În fine în *Oceania* sunt în curs vre-o cinci misiuni comerciale și științifice.

Cum vedem explorările și misiunile științifice se întind în tóte părțile lumii, aducênd pe fie-care și nouă descoperiri geografice, de cari în urmă se folosese comerțul, industria; și aci nu m'am ocupat decât de espedițiile pacinice, curat științifice, fără a menționa nici misiunile religioșe împrăștiate pe tótă suprafața globului, nici espedițiile răsboinice, precum și cele din Madagascar, din Abissinia, din Cuba, etc.

Acesta este în resumat bilanțul geografic al anului expirat, atât în ceea-ce privesce societatea noastră, cât și celelalte societăți din străinătate.

**Carte de cetire** pentru clasa IV gimnasială, reală și pentru școlele superioare de fete, de Virgil Onițiu, directorul gimnasiului român din Brașov. (Editura librăriei Nicolae I. Ciurcu. Brașov, 1895).

Acestă carte de cetire, ca manual de învățămênt, a fost aprețiată din tóte părțile cu multă căldură.

Conținutul ei, afară de prefață, se împarte în următoarele grupe:

- I. *Poeme epice.*
- II. *Descripțiuni și narațiuni diverse.*
- III. *Adaus*: Elemente de stilistică, note biografice și registrul notelor.

Le vom amintí pe scurt, în același rënd, valoarea și importanța.

În *prefață* autorul (cu provocare la cartea sa de cetire publicată la 1893 pentru clasa III gimnasială, aprețiată și în fóia noastră din acel an) dă cele mai nimerite indigítări metodice, privitor la tractarea poemelor epice, descripțiuni și narațiuni, dela adevêratul nivel al pedagogiei moderne. Și méduva lucrului zace în faptul, că prin *modalitățile analizei*, dorite de autorul a se practisa, pe lângă cunoscințele oferite elevului se *are mai vîrtos* în vedere deșteptarea și dirígerea sentimentelor pentru zidirea

acelui *fond moral*, care este pentru totdeauna izvorul cel mai sigur al virtuților alese. Pentru aceea le datorim deplină aprobare.

I. *Poeme epice* sunt următoarele:

1. „*Gruî-Sânger*“ și
2. „*Dan căpitan de plaiu*“ de Vasile Alexandri;
3. „*Flórea sórelui*“ de Stefan Cacovean;
4. „*Strigoii*“ de Mihail Eminescu și
5. „*Meșterul Manole*“ după colecțiunea de G. Dem. Teodorescu.

Și fie-care dintre acestea este însoțită de note explicative, pentru înlesnirea cuprinderii temeinice.

Va se dică *cinci* bucăți, numai *cinci* bucăți, și totuși o comoră neprețuită.

Pentru-că ele sunt ce este *mai rar* de acest gen în literatura noastră. Cele mai frumoase *legende* române, după cum le numesc autorii lor proprii. Și nu șovăim a susține, că ele stau alătura cu produsele de primul rang în acest gen din literaturile străine, atât ca concepțiune, cât și ca formă și limbă. Pentru aceea dicem noi: nu se poate să existe cărturar român, îngândurat de ale némului seu, care să nu fi frământat cu inima și sufletul seu aceste *mărgăritare* ale literaturii noastre. Nu se poate, deore-ce în lipsa aceleia e absolută imposibilitate, ca nescine să fie mișcat, să fie încântat de *limba și literatura* sa națională, fără de care însușire, cel mai distins talent, rămâne un *renegat* al némului seu.

Mâncând dela acestea constatăm, că dl Onițiu a făcut o *fericită alegere* a materialului de învățământ mai sus înșirat. Observăm însă, că de una avem încă să ne dăm samă.

Postulatul primordial al pedagogiei este: a sădi în sufletul tinerei generațiuni acele *bunuri morale*, cari o fac capabilă să-și țină locul cu demnitate în largul lumii morale, în al cărei sîn este chemată a contribui cu operele sale la munca comună culturală. De sine înțeles însă, că pentru atingerea acestei ținte este neapărat mai întâi să cunoscă elevul până și cei mai tainuți motori ai vieții morale, în care destinul i-a venit și lui un loc. Adecă să cunoscă, să pricépă și să îmbrățișeze din adânc interes lumea morală, din care face parte, să se scie țină la nivelul de judecată al acesteia, cu un cuvânt, să-și scie da samă de întreg cuprinsul vieții morale și intelectuale, ce dominază societatea, în sînul căreia trăește și muncesce.

Iată ce are să *execute* învățământul, ceea-ce ne lămuresce totodată în ce culminază problema învățământului.

Se impune acum întrebarea: întrunesc manualul nostru condițiile recerute, pentru-ca să satisfacă amintitei probleme a învățământului? — Și avem mulțămirea a constata că *da*, le întrunesc perfect. Dovețile sunt mai mult decât clare, încât motive de actualitate ne dispensază a le mai amănunți. De aceea amintim numai: pentru-că fie-care din poemele cuprinse în manual, au subiectul lor adânc înrădăcinat în viața poporului nostru, pentru-că fie-care este o concepțiune proprie a lui, moștenită

prin tradiția poporală și reoglindată prin *geniile sei aleși*. Drept aceea, ca să vorbim cu scriptura: *os din osul, sânge din sângele seu!!* Și atunci mai pôte fi îndoială, că acesta e singurul material *adecuat* a servi drept hrană sufletescă pentru tinerimea noastră? Nici odată!!

— Iată pentru-ce am accentuat mai sus *alegere fericită* a materialului de învățământ, ce întrunesc toate condițiile *etice* și *estetice* de-a aduce cel mai bun serviciu educației morale-naționale, la al cărei deplin succes mai adaugem ca condiții: râvna, zelul și devotamentul profesorului, ca prelegător.

## II. *Descrițiuni și narațiuni* sunt:

1. Borsecul pela 1840, de V. Alexandri;
2. Tunsu și Jianu, de I. Ghica;
3. Astronomul și doftorul, de N. Gane;
4. Tunetul, de V. Alexandri;
5. Gheorge Lazar, de P. Poenariu;
6. Bunicul, de B. Stef. Delavrancea;
7. Bunica, de B. Stef. Delavrancea;
8. Neapoli, de I. Slavici;
9. Vasile Porojan, de V. Alexandri;
10. Nunta Zamferei, de G. Coșbuc;
11. Chemarea la nuntă, de St. Fl. Marian;
12. Vasile Alexandri, de A. Bârsan;
13. Crăciunul, de Fedor Dostoievski;
14. Metropolitul Șaguna, de P.
15. Concertul în luncă, de V. Alexandri;
16. Luptele cu taurii în Spania de X.;
17. Podurile, de St. Fl. Marian;
18. Petrea Dascălul, de N. Gane;
19. Iarna vine, de V. Alexandri și
20. Sobieski și Românii, de C. Negruzzi.

Tôte acestea bucăți de lectură, cu o singură excepție (Dostoievski) *sunt produse originale românești*. Aflăm dar cu plăcere, că dl Onițiu n'a simțit nevoie să bată câmpii literaturilor străine, pentru-ca să presente tinerimei noastre material de învățământ, adese-ori în traducere de a două mână, sau cu totul schingiuită. Un lucru acesta, puțin aprețiat până acum la noi de autorii manualelor de învățământ. Spre a dovedi această aserțiune n'avem decât să ne provocăm la cea mai nouă „*Carte de cetire*“ apărută în 1896, pentru clasa a V gimnasială de dl *Alesiu Vicin*, profesor în Blașiu. Drept ilustrații servesc următoarele exemple, scose din acest manual, ca traduceri din limba magiară:

### Cătră primăvară.

#### I.

Flică tinără a iernii  
 Dragă primăvară,  
 Unde ești? De ce 'ntârzi  
 Și nu vi în țară.

#### II.

Vino căci de mult te-așteptă  
 Cei vechi și buni amici,  
 Și sub ceriu tu scote iară  
 Frunză — iarbă — boboci!

## III.

Aurora cea morbosă,  
Ce șede gălbinind ;  
Colo 'n vîrf după „Crăiasă“  
Oh! Scapă-o de chin!

## IV.

Dênsa apoi va aduce  
Rouă cristalină,  
Vêrsând lacrimi de plăcere  
Că-i iar vindecată.

## V.

Ciocărlia cea voiósă  
Carea me învață  
Cântări mândre și frumoșe  
N'o uita și-o adă!

## VI.

Nu uita apoi nici fîorea,  
Ci te rog, o! fôrte,  
Câte îți iartă puterea  
În braț a aduce.

## VII.

Căci și a morții grădină  
S'a lărgit mai tare,  
Și fôrte prea mulți astupă  
Morți „pro libertate“.

## VIII.

Pe-a căror glii te rog să pui  
Ori cât de multe flori,  
Să nu fie dêu chiar pustii,  
Tu le 'nveselesc 'n flori.

(Trad. din Al. Petöfi).

## V ê n t u l v ê j ă e .

## I.

Vêntul vėjăesc, vremea-i cătră tómnă,  
În țară mai frumoșă păsărea se'tórnă...  
Eu încă m'ași duce, dară ce folos,  
Dacă tovarăș mi-i amorul doios.

## II.

Florile-s pierdute, tóte rêsfrate...  
Ceriurile stau de nori întunecate, —  
De norii ce lacrimi pe țelină storc;  
Eu încă eu jele plâng al meu noroc.

## III.

Așa-mi dîce scumpa cea de copiliță:  
De ce-s palid, de ce nutresc suferință?  
Inima me dóre ah, îngrozitor,  
De ce acea fiică nu scie de-al meu dor.

(Coloman Tóth).

## Din timpurile bêtărne.

Cu a sa vitéză óste  
Rákoczy a tábărit,  
Și la el cu bâta 'n mână  
Iat'un sêcuiu a venit;  
Din mustețe tot sucia  
Și'n jur dînsul lin privia.  
N'are spadă lângă brâu,  
E voinic sufletul sêu,  
„Dar tu mîi — Rákoczy-i dîce —  
Nici spadă nu ți-ai legat?  
Așa vii, cum cei mișei

La pradă s'o 'ndatinat?“  
— „Ba mișelu-i al têu tată, —  
Strigă dînsul mănios, —  
Sau vêd... că tu ești principe,  
Deci te rog tare frumos!“ —  
— „Bine-i, bine... dar n'ai armă!“  
— „Pentru asta n'avea témă:  
Căci multe ne va aduce  
Dușmanul, ce ne-atăca,  
Dela el îmi voui lua“.

(Paul Gyulai).

Exemplele vorbesc de sine! Absolut incompatibile pentru o analiză literară sau didactică.

Noi însă în materiă de limbă maternă, avem o singură și hotărîtă convingere: decât asemenea traduceri bizare, fie ele din ori-care literatură, mai bine nimic!!

Manualul dlui Viciu însă, vorbind numai în tesé generale, mai are o scădere, că în loc să fie *instructiv*, prin aceea totodată *educativ*, el devine *distractiv* prin faptul, că presentă nu mai puțin decât 123 de piese în prosă și poesiă, variate și fără considerare la nexul lor intern, pelângă ce sunt multe numai în fracțiuni trunchiate, — preste care procedură pedagogia întemeiată de mult a trecut la ordinea ȃilei.

Ce deosebire!!

În manualul dlui Onițiu nu găsim în total decât 25 de piese și acestea, după cum am ȃis, tot bucăți originale românești de netăgăduită valóre, din ori-care punct de vedere considerate. Afară de aceea piesele sunt presentate în *intregul* lor cât se póte binerotunȃit, cu intim nex logic, plus provădute tóte cu adnotațiunile necesare pentru temeinica pricepere din partea elevului.

Aceste calități sunt forța manualului și'l fac superior tuturor manualelor de învățământ din acest obiect, în literatura noastră didactică. Pe lângă aceea se dovedesce înc'odată, că literatura noastră nu e atât de sărăcăciósă — precum 'și-o imaginéză unii chiar dintre ai nostri — ca să nu ne póta servi îndestul material acomodat și trebuințelor noastre *didactice*, fără a recurge la ajutore străine. Cât pentru acesta *convingere*, nu va risca nimeni disputa, că *astădi* nu ni s'ar cere *imperios* să o cultivăm și s'o întărim în inima tinerimei noastre prin studiul limbei materne.

Iată pentru-ce repetăm și aici *alegere fericită* a materialului de învățământ și titlu de recunoscință autorului.

III. *Adaus*. În acesta parte și cea din urmă a manualului, dl autor adună în sistem, ca într'un *măunchiu* simpatic, tóte notele stilistice, ale căror noțiuni clare s'au dat deja elevului, la ocațiuni singuratice, din exemplele vii, ce s'au tractat la analiza pieselor. În legătură apoi cu acelea dă regulile cuvenite despre *stil și calitățile lui generale*. Deci: calea *inducției*, cea mai accesibilă pentru primele impresiuni, respective percepțiuni.

La acest rezultat un elev de talent póte ajunge și de sine. De-óre-ce se scie din experință proprieă, că decâte-ori terminăm cu un studiu óre-care, cercăm la îndemnul propriu a sistemiza cunoscințele oferite și a le găsi locul corespundător în sinul celor deja agonisite. Cel din urmă spirit, cu nițică putere de combinațiă, urméză acesta lege psihologică în gruparea fenomenelor psihice.

Întocmai s'ar întempla și în împrejurările date. În cazul de față însă, avem înaintea noastră *minoreni*, suflete plăpânde, încredințate noue pentru *educațiă*. Și câtă vreme acest scop înalt se urmăresce, lucrurile nu se pot încredința *órbei întemplări*.

Dl Onițiu a sciut'o acesta și a avut cuvânt să ferescă manualul seu de o lacună atât de simțită, ceea-ce deasemenea găsim rar în literatura noastră didactică. Să se noteze însă, că așa se vine întru ajutor elevului mai debil *incurajându'l*, iar pe cel mai de spirit *călăuzindu'l* în calea perfecționării.

În urma acestora, drept încheere, o singură dorință mai avem, după a noastră părere de interes comun. Întâi să scim, dacă și acesta a două carte de cetire a d-lui Onițiu este aprobată dela locurile competente ca manual de învățământ pentru școlile medii, — ceea-ce sub nici un titlu nu i-se pôte denega. Apoi să vedem acest manual introdus și exploatat cu căldură la tôte instituttele nôtstre de învățământ, pentru care este merit, și astfel, barem cu raport la limba maternă să putem realiza unitatea educațiunii, spre a neteđi calea — pe lângă o limbă frumoasă, măduosă românească — la unitatea în vederi, sentimente, nêsuinte, etc . . .

*tăria unui popor!*

Dr. V. B.

**Reviste:** „*Archiva*“, organul societății științifice și literare din Iași, sub direcțiunea dlui A. D. Xenopol An. VII. 1896. Nr. 1 și 2 pe Ianuarie și Februarie. În cele următoare lăsăm să urmeze întreg sumarul acestui Nr. dublu: Gr. C. Buțurênu: Neculai Beldicean, discurs ținut la înmormântarea aceluia. A. D. Xenopol: Chestiuni pedagogice (Metoda în predarea Istoriei); N. Iorga: Un călător englez în țerile românești înainte de eterie. (Traducere din descrierea de călătorie a lui William Macmichael, doctor în medicină); M. C. Suțu: Școla pozitivistă penală; Al. Papadopol-Calimah: Luminărică și Titinaș. (Două nume legendare din Moldova); — Poesii de: Ana Conta-Chernbach; Samson Bodnarescu; A. C. Cuza; Stannio; A. Vojen; Spiru V. Hasnaș și N. Muscă — Dări de samă: Latinii dela Dunăre. Un nou istoric al românilor (Alfred Rambaud); Biblioteca internațională a Alianței științifice universale. Politica comercială a României (Ströll); Chestia română și lupta raselor în orient (G. Beksics) și Lectiuni de deschidere la cursul de economie politică dela Universitatea din București (M. Seulescu). Afară de aceste Materii în acest Nr. mai aflăm două documente interesante, și anume: Scrisórea lui Eliade către Const. Negruzzi din 1844 și o scrisóre a lui Mihai Băjăscu, postelnic, către părintele Macarie din 1689, și în urmă Notițe bibliografice asupra publicațiunilor străine relative la români. La scrisórea lui Eliade dl A. D. Xenopol face următorul comentar, pe care nu-l putem trece cu vederea: „Am mântinut ortografia lui Eliade ca un exemplu de primele încercări de a scrie cu litere latine. Scrisórea are însă și alt interes, anume acela de a arăta cum se proceda la începutul mișcării nôtstre literare pentru susținerea revistelor. E în destul de trist să constatăm, că după jumătate de véc de *propășire* și *cultură* revistele literare și științifice trebuim să se susțină cu aceleasi mijloce: liste de subscripție și stăruințele prietinelor! căci prin ele însăși nu ar trăi nici o đi. Cel puțin acesta este experiența pe care o fac cu Revista mea, care cu tôte aceste de sigur că nu este cea mai rea din revistele nôtstre“. Destul de trist, — adaugem și noi.

— „*Convorbiri literare*“ București. Anul XXX. 1896. Nr. 1—3 pe Ianuarie — Martie. Din acești trei numeri ai valorósei reviste însemnăm următoarele materii: M. Dragomirescu: Criticele dlui Maiorescu și Diaristica și literatura; D. Zamfirescu: Tânase Scatiu. (Roman, urmare și sfrșit); Ghiță Pop: Eminescu și Gottfried Keller, cu un adaus de redacție: Dl Coșbuc și Marie von Ebner Eschenbach; H. Sudermann: Magda (Heimath), dramă în 4 acte tradusă de Virgiliu Popescu; Mamine Sibriac: Spovedania. Novelă trad. de N. M.; C. Baicoian: Privire generală asupra desvoltării dreptului public român; Gheomil Myatovici: Sinaia, trad. de Svil; Grigorie Tăușan: Un nou spiritualism (fragment); Teresia Stratilesco: Serisori din Anglia; M. Stroescu: Constantin Pupăză (novelă) și Ilinca; Al. Antemirean: Ciobanul și fata de împêrat (poveste). G. Pherekyde: Notiță istorică: Oșteanul român în timpul lui Petru cel Mare; P. P. Negulescu: Filosofia în viața practică; D. N. Svilokossitsch: Notiță asupra lui Laza K. Lazarevitsch; Dr. L. K. Lazarevitsch: La puț. Scene din viața sêrbă, trad. de D. N. Svilokossitsch; Sofocles: Antigona. Tragedie trad. de M. Dragomirescu; Herbert Spencer: Principiul evoluțiunii. Rêspuns lordului Salisbury, trad. de Fr. R.; Poesii de: D. Nanu, D. S. Demetrescu, D. Zamfirescu, Ascanio, I. A. Scarlatescu, G. Murn; Poesii populare de: C. N. Mateescu și Rădulescu — Codin. Pe lângă aceste fie-care număr cuprinde Cronice literare și revista publicațiunilor.

„*Familia*“, vechia revistă a domnului Iosif Vulcan, a intrat în anul XXXII al existenței sale și a publicat în triloniul Ianuarie — Martie (Nr. 1—13) următoarele materii: I. Schițe biografice (cu portrete): George Dima; Torquato Tasso; Ioan Kalinderu; Alex. Dumas fils, Ioan A. Lăpêdat; Ioan cav. de Pușcariu. — Scrieri dramatice: „Deputatul nostru“, com. orig. în 3 acte, de Gr. Măruntăeanu; — Novele, etc: Poiana somnorosă, legendă de W. Irving, tr. de D. T.; Balul nevetei mele, de Sora Durma; Fiica lui Decebal, de Carmen Sylva; Dragoste fără noroc, de Sora Durma; Tomiță, de George

din Moldova; Pacostea norocului, de I. Vulcan; Ispita, de Constanța Hodoș; O sărutare de Marion; Moneda de 5 franci, trad. după I. Demolliens; Roman pe calea ferată, de C. Vulcan; Fără credință, de Măriora Z. Petrescu; Ideal, de Irénée Avias; Gărgăunii D-nei Rachitovan, de I. Vulcan; Aprôpe de fericire, de Ioan Ronorog; Frică de măritiş, de Iosif Vulcan; Adriatica, schițe de Smara; La stradă, de Axente Lucian Bolcaș; Călugărița, de Carmen Sylva; O căsătorie fericită, de Iosif Vulcan. — Științifice: Îngrășarea anormală, de Dr. Ioan Poenar; o strigătură neînțeleasă, de Ax. Lucian Bolcaș; Despre poesie de A. Macedonschi; Anghina diferită de Dr. Miron; Cernăuțul și suburbiile sale, de Ioan V. Pășcan; Nevroastenia, de A. S. — Poesii de: V. B. Muntencescu, P. O. Bocca, Emiliu Szabo, Traian H. Pop, Em. Părăian, Smara, I. M. Ritișorén, Elena din Ardeal, Elena P. Bota, Ax. Lucian Bolcaș, N. Țincu, Ioan A. Lăpădat, Elis. M. Câmpian, I. Vulcan. — Folklore: Descănțece, văietări, dicătore, cimilituri, credințe, poesii populare; Talmes-balmes, o snovă de D. Stăncescu. — Diverse: Englezăica, schiță; Raport despre sesiunea generală a Academiei Române; Dicționarul contemporanilor, de D. R. Rosetti; în fine diferite reviste (sciri scurte) sub titluri: Literatură și artă, teatru și musică, biserică și școlă, etc. — Adresa redacțiunii: Oradea-mare (Nagyvárad) strada principală, 375 A.

**Bibliografia.** În trilumiul I. (Ianuarie Marte) al anului 1896 au apărut dincoace de Carpați următoarele publicațiuni în limba română: **Istoria.** Brostean Petru, Istoria Împăratului Traian și a contimporanilor sei, tradusă după Dr. H. Francke. Fasc. VI Timișoara (H. Uhrmann.) **Biserica și Școlă.** 1. Protocolul congresului naț. biser. ord. al metropoliei Românilor gr. or. din Ungaria și Transilvania, intrunit în Sibiu la 7/19 Maiu 1895. (Prețul 1 fl.) Sibiu. (Tipografia arhidieceșană.) — 2. Vuia Iuliu, Școlile rom. bânățene, studiu istoric. Orăștie, 1896, (Minerva.) Prețul 1 fl. — **Didactica.** 1. Onițu Virgil, Carte de cetire pentru clasa IV gimnasială, reală și pentru școlile superioare de fete. Editura librăriei Nicolae I. Ciurcu. Brașov, continuare a cărții de cetire pentru clasa a III.) — 2. Darius Ioan, Gramatica limbii românești întocmită în două cursuri concentrice. Cursul al II-lea. Brașov, 1896 Tipografia A. Mureșianu. — 3. Goldiș V., Istoria patriei în legătură cu evenimentele epocale din istoria universală pentru școlile populare române. Ed. cărților școlare. Brașov. 1896. — Retică și carte de cetire pentru clasa VI gimnasială de Gr. Pletosu și I. Ghețe, profesori în Năsăud, (concesionată ca manuscris prin ordinațiunea Înaltului Ministeriu r. m. pentru culte și instrucțiune publică (Nr. 34134 ex. 1895). Bistrița 1896. Editura C. Csallner. Prețul 1 fl. 80 cr. — **Economie.** 1. Brote Dr. A., Însoțirile de credit împreunate cu însoțiri de consum, de vânzare, de vierii, de lăptării etc. și instrucțiunile trebuincioșe. Îndreptare practică pentru înființarea și conducerea de astfel de însoțiri de F. W. Raiffeisen Ed. V. Traducere autorisată. Sibiu, „Institutul tipografic”, 1895. — 2. Petrescu N., Compas românesc pe 1895. Brașov. — 3. Maier Dr. George, România agricolă. Studiu economic cu motto: Sărac în țară săracă. Tipografia A. Mureșianu, Brașov, 1895. — 4. Georgescu Ioan, Povestiri economice. Tipografia A. Mureșianu Brașov, 1895. — 5. Îndreptariu în cauza dărilor directe de stat pre partea oficiilor parohiale gr.-cat. din arhidieceșana de Alba-Iulia și Făgăraș. Blașu. Tipografia seminariului gr.-cat. 1896. 6. Barbulescu Em., Instrucțiune în afacerea dărilor de beutură, de consum și vânzare pentru vin, bere, carne, zahăr și spirituoșe. Traducere. — 7. Raportul camerei de comerț și industrie din Brașov pe anul 1894. Brașov, — **Folklore.** 1. I. Pop Reteganul Povești din popor, premiate și publicate de Asociațiunea transilvană Sibiu, 1895 — 2. Cățana, George, Poveștile Bănățului, cules din gura poporului bânățan. Tom. III. Gherla. Tipografia „Aurora” A. Todoran. — **Jurisprudentă.** Nilvan N., Călăuză în dreptul cambial. Brașov, Tipografia A. Mureșianu. 1896. — **Musică.** Sequens Ant., Elemente de teoria muzicii. Caransebeș. Tipografia diecesană, 1896 — **Diverse.** 1. Bogdan-Duică, G., Partea mea în „Crisa Tribunei” Orăștie, „Minerva” institut tipografic pe acții, 1896. — 2. Slavici Ioan, Tribuna și Tribuniștii. Orăștie, Minerva, 1896. Editura autorului.

## ECONOMIE.

*Însoțirile de credit, împreunate cu însoțirile de consum, de vânzare, de vierii, de lăptării, etc. de F. W. Raiffeisen, traducere autorisată, de Dr. A. Brote.*

Într'un număr premergător al „Transilvaniei” am promis, că vom reveni mai pe larg asupra acestei publicațiuni.

Materialul ce-l tracteză în mare parte ne este cunoscut din tristele experiențe, făcute în această direcțiune.



E vorba de reuniunile sistem Raiffeisen, adecă de însoțiri cu garanță solidară.

Înainte de toate trebuie să fim în clar, că ore este acum timpul potrivit de a păși pe acest teren și ore pregătit este pământul, care se pôtă da nutremântul necesar acestei plante exotice.

Pentru a puté răspunde la acéstă întrebare, spre orientare vom expune în câte-va cuvinte principiile, pe cari se baséză aceste însoțiri.

Însoțirile Raiffeisen în privința organizării și a administrării se caracteriséză prin următoarele însușiri:

1. Sunt menite numai pentru proprietarii mici și au de scop a-i ajuta pe aceștia prin împrumuturi eftine, cu un cuvânt a-i provedé cu *întreg* capitalul, ce se recere pentru economiile lor singuratice. Ele (însoțirile) împrumută pe timp mai lung, de regulă fixat de mai înainte, își rezervă însă dreptul de a abdice împrumuturile în casuri de lipsă.

2. Capitalul necesar îl procură prin împrumuturi, de regulă pe termine scurte, și prin cotisațiunile (părțile fundamentale) ale membrilor.

Nici un membru nu pôte subscrie mai mult de cât o parte fundamentală, în schimb garantéză cu întreaga sa avere privată pentru toate afacerile însoțirii.

Cvotetele de regulă sunt mici.

3. Cercul activității unei însoțiri e restrins și în cele mai multe casuri nu se estinde peste marginile unei comune, și membrii încă numai din acel cerc se primesc.

4. Câștigul curat în mare parte încurge tot în fondul de rezervă, până când acesta a ajuns o cifră anumită, carea e de ajuns pentru a puté opera cu el mai departe. După-ce fondul de rezervă, care este avere comună, a ajuns cifra maximală, profitul curat se mai pôte întrebuința și pentru scopuri comune culturale și de binefacere.

5. Desființarea astorfel de însoțiri pôte urma numai atunci, când nici 2 membri nu mai doresc susținerea însoțirii.

6. Însoțirile acestea nu plătesc, cu excepțiunea purtătorului registrelor (cassarului), nici un fel de remunerațiune.

7. Prin înființarea de subreuniuni se nisuesc să promoveze starea materială a membrilor.

8. Scopul acestor reuniuni se pôte ajunge mai ușor, dacă acelea capătă ajutor dela vr'un institut de bani mai mare.

După cum se vede din acéstă mică descriere a însoțirilor Raiffeisen, acelea au un scop sublim, human și nu e scopul nostru de a combate principiul însoțirilor de acest fel, din contră recunoscem folosul enorm material și moral, ce'l aduc aceste însoțiri, dacă sunt conduse bine și între membrii lor esistă deplină armonie.

Nu hesităm însă a afirma, că timpul și terenul, în care doresce traducătorul opului mai sus amintit să începem cu înființarea acestor însoțiri, este acum foarte nepotrivit.

Cine cunoște referințele țărânilor noastre precum și modul ei de cugetare și gradul de cultură, pe care se află, de sigur ne va da drept.

Progrese pot face aceste reuniuni acolo, unde populațiunea a ajuns un grad înalt de cultură și unde legile favoriséză înființarea de reuniuni. Însoțirile Raiffeisen nu pot prospera, dacă nu sunt conduse de organe,

cari înțeleg modul cum trebuie administrate, ceea ce de altfel recunoște chiar și autorul (vezi pag. 120). O progresare a însoțirilor încă nu se poate închipui fără ca însoțirile să fie în legătură unele cu altele, formând o reuniune sau o cassă de împrumuturi comună, de ore-ce în urma capitalului nesuficient sunt avisate să iee bani împrumut pentru ca să pôtă lucra cu succes.

Înființarea unei casse de împrumut centrale, la care numai însoțirile pot fi acționari, la noi Românii ar fi împreună cu forțe multe greutate mai ales, că se presupune ca esistent un număr însemnat de însoțiri.

Cel mai greu lucru este acuirarea de persoane, cari sciu conduce cu succes o astfel de însoțire.

Scim cu toții, că în comunele locuite de Români inteligența se compune în mare parte din preoți și învățatori și admițând că aceștia ar puté conduce o astfel de însoțire, unde vom afla organele de controlă, cari să pricepă o controlare rațională?

Contabilitatea, ce s'a pus de basă la aceste însoțiri, este atât de complicată, încât un om laic nu o pôte pricepe cu înlesnire, ba putem afirma, că mai iute ar înțelege contabilitatea dublă italiană, carea nu are atâtea colone, decât această contabilitate. Și în fine omul laic este mai ușor expus să greșescă vr'o colônă dintre cele multe și confusia e gata.

Nimic nu e mai greu, decât a începe un lucru înainte de a-i fi pregătit terenul. Poporul nostru ar trebui întâiu crescut pentru spiritul de însoțiri și apoi să se formeze însoțirile.

Dar cu experiența din trecut și din present putem dovedi cât de puțin prospect de reușită au aceste însoțiri acum la noi.

Nu mult după înființarea Institutului „Albina“ fondatorii fiind convinși despre scopul human, ce-l urmăresc însoțirile Raiffeisen, au înființat o mulțime de însoțiri de sistemul acesta, cari deși au avut ca conducători oameni inteligenți (advocați, preoți etc.) totuși nu au putut progresa și în fine „Albina“ s'a convins, că nu e terenul încă bun de a înființa astfel de însoțiri, și ca să scape membrii acestora de ruina totală, căci însoțirile erau cu garanță solidară, a acoperit din al său diferențele, lăsând să se piardă numai o parte din cuote. Cât de neconșcii erau membrii acestor însoțiri despre enorma responsabilitate, ce au luat prin garanța solidară asupra lor, dovedesce și împrejurarea, că după desființarea însoțirilor mulți veniau cu libelele de cuote să și le achite, căci ei considerau cuotele de depuneri, și se indignau dacă aflau, că cuotele s'au nulificat. Nu folosea nici o capacitare, oamenii habar n'aveau de garanța solidară.

„Albina“ și astăzi are în statute §-ul referitor la însoțiri însă nu îl pune în aplicare fiind convinsă că ar puté păți, ca întâia oră.

Îmi va dice însă dl traducător, că acestea tôte s'au întemplat înainte cu mulți ani și că de atunci încôce noi am progresat. Da, am progresat, însă nu am ajuns încă acel grad de cultură, care se recere ca aceste însoțiri să pôtă exista. Dovada cea mai bună, că o însoțire de acest soi, înființată într'o comună aproape de Sibiu, pôte chiar de oameni pricepători în ale însoțirilor, a escomptat un cambiu la o bancă mare și așa a fost contabilitatea lor de bună, (sistem Raiffeisen) încât au trecut cu vederea scadența cambifului. Cambiul s'a protestat și improcesuat și numai prin judecătorie și-a adus însoțirea aminte de existența acestui cambiu. Ce folos poți trage din astfel de împrumuturi, la cari pe lângă interese mai solvesci și spese procesuale, ori cine pôte vedé.

Țerănimea noastră are lipsă de bani eftini și însoțirile, cum sunt împrejurările de ați, cu greu pot să dea banii mai eftini de cum se dau dela bănci, căci ele sunt silite să împrumute.

La conlocuitorii Sași încă s'au înființat o mulțime de însoțiri Raiffeisen și cu toate că au la spate un puternic institut de bani și sunt conduse relativ mai bine de cum s'ar pute conduce la noi (deoarece Sași sunt în clar cu principiul de solidaritate,) totuși cu puține excepțiuni nu prosperază spre mulțumirea lor.

În capitala noastră s'a format o societate mare, care are de scop să înființeze astfel de însoțiri în toate comunele rurale, cari însă nu vor fi însoțiri conduse numai de inteligența dela sate, ci conducerea în mare parte se va face prin societatea centrală din capitală.

Dacă terenul pentru înființarea de însoțiri Raiffeisen va fi bine cultivat și vom pute forma și noi o mare societate centrală, poate că cu încetul s'ar pute pune în lucrare un număr ore-care de însoțiri, — dar până când acest teren nu e oblit, trebuie să ne mulțămim și cu băncile noastre (societați pe acții) bune rele cum sunt.

Am accentuat în numărul prim al foiei noastre „Transilvania“ unele scăderi ale băncilor noastre, cari însă toate se pot îndrepta, dacă este bunăvoință; și dacă băncile s'ar pute înțelege să formeze între sine o legătură ore-care și să se pună pe un teren de lucrare mai rațional așa cred, că nici n'am simți lipsa însoțirilor Raiffeisen.

În fine să venim la însași traducerea cărții:

Eu cred că ori-ce traducere pentru cercuri mai largi trebuie să fie scrisă cât se poate de poporal, într'un stil ușor de priceput pentru ori-cine. Cu un cuvânt era mai bine dacă se făcea o traducere mai liberă și dacă dl traducător nu se ținea chiar așa strict de textul original.

Din cauza amintită mai sus aflăm apoi propozițiuni, cari numai clare nu sunt. Din cele multe voi înșira numai câte-va. La pagina 2 aflăm următoarele: „Instituțiunea acésta (însoțirile) ar trebui să pătrundă în mod reformatoric până la începutul răului. Acesta (care?) se poate numi acum mai precis“.

La pagina 3 iarăși, vorbind despre însoțirea de binefacere în Heddorsdorf, dice: „Pentru a ridica bunăstarea și a urca nivelul moral, însoțirea acésta a avut de scop a satisfice trebuințele de bani ale membrilor, pe lângă aceea încă a îngriji pentru crescerea de copii stricați (!!) a da ocupațiune la locuitori și la fostii pedepsiți cu închisóre, precum și a întocmi o bibliotecă poporală“.

La pagina 9 aflăm următoarele: „Adunările agronomice ale acestora (vorbesce de reuniunile mici locale) sunt cercetate de cătră țărani, care caută înstruare și ajutor de multe ori tare bine (!!!)“.

La pagina 16: „Precum s'a amintit deja pe fața 10 experiența a dovedit în mod eclatant, că cercurile însoțirilor trebuie, încât nu este păgubitor pentru posibilitatea de existență, limitate cât mai mici“.

Vorbind de mijlocele materiale la pagina 22 dice între altele: „Asta se ajunge prin sila care și-o impune fie-care participant la contribuii regulate pentru a deveni *comproprietari* ai întreprinderii“.

La pagina 27 se dice: „Se pare deci, că e recomandabil a dispune conlucrarea consiliului de supraveghiere la administrația în modul acesta, întemplantându-se mai multe concursuri de însoțiri de credit orășenesci“.

Pagina 29 d. e. „Țeranului ocupat peste ți trebuie iertat a întrebuița timpul liber de-a-aduce banii“.

Aci me opresc, ca să nu abuzez de bunăvoința onoraților cetitori.

«*Albina*», cea mai de frunte dintre băncile noastre, și-a ținut adunarea generală a XXIII. la 28 Martie a. c. De față au fost 61 acționari, cari reprezentau 1650 acțiuni cu 405 voturi. După deschiderea obicinuită a adunării, s'a dat cetire raportului general al direcțiunii, din care estra-gem următoarele detaiuri despre dezvoltarea afacerilor în anul expirat.

#### *Depunerile :*

Cu finea anului 1895 erau la institut 7175 depuneri în sumă de 5 115,235 fl. 46 cr. cu 170.008 fl. 37 cr. mai mult decât în anul precedent.

Clasificate după sumele depuse ni se presintă următorul tablou :

dela	50 cr. până	10 fl. la	centrală	662	la filială	313	total	975
"	10 fl. "	50 "	" "	"	899 "	" "	309 "	1208
"	50 "	100 "	" "	"	553 "	" "	201 "	754
"	100 "	500 "	" "	"	1622 "	" "	632 "	2254
"	500 "	1000 "	" "	"	495 "	" "	252 "	747
"	1000 "	2000 "	" "	"	406 "	" "	210 "	616
"	2000 "	5000 "	" "	"	274 "	" "	133 "	407
"	5000 "	10,000 "	" "	"	88 "	" "	45 "	133
"	10,000 "	în sus	" "	"	60 "	" "	21 "	81
Total								7175

#### *Escomptul de cambii :*

Starea portofoliului cu finea anului 1895 era de 19472 cambii în valoare de 3.316,761 fl. 21 cr. față de anul precedent mai mult cu 283.951 fl. 66 cr.

#### *Împrumuturi hipotecare :*

Împrumuturile pe ipotecă au stat la finea anului 1895 din 2550 obligațiuni în suma de 2.041,749 fl. 08 cr. o creștere de 146,912 fl. 46 cr. față de anul precedent.

Aceste pretensiuni sunt asigurate prin ipotecă de un areal preste tot de 95,920 jugere 1116 stângini □ în valoare de fl. 7.450,520.— fiind cuprinse aici și edificiile.

#### *Credite cambiale cu acoperire hipotecară.*

Starea cu finea anului 1895 a fost de 413 împrumuturi în suma de 588,841 fl. 50 cr. față de anul precedent o creștere de 56.717 fl. 80 cr.

#### *Credite de cont curent :*

Starea acestui ram a fost cu finea anului 1895 de 212.706 fl. 33 cr. mai mult cu 85.313 fl 04 cr. față de anul precedent.

#### *Împrumuturi pe efecte publice (lombard) :*

Starea cu 31 Decembre 1895 a fost de 211 împrumuturi de 70,569 fl. 50 cr. față de anul precedent mai puțin cu 389 fl. 90 cr.

#### *Scrisuri fonciare cu 5%<sub>0</sub> :*

Cu 31 Decembre 1895 au fost în circulațiune în valoare de 1.954,000 fl. — cr. o creștere de fl. 203,000 față cu anul precedent.

*Mișcarea casei:*

Întrate, la centrală . . . . .	fl. 11.837,935	„ 16 cr.	} suma întratelor . . . . .	fl. 16.347,239	„ 62 cr.
„ „ sucursală . . . . .	„ 4.509,304	„ 46 „			
Eșite, la centrală . . . . .	fl. 11.842,200	„ 11 cr.	} suma eșitelor . . . . .	„ 16.364,747	„ 03 cr.
„ „ sucursală . . . . .	„ 4.522,546	„ 92 „			
Total . . . . .				fl. 32.711,986	„ 65 cr.

Revirementul în giro-conto al băncii austro-ung. a fost în an. esp., de fl. 7.756,724 „ 71 cr. iar revirementul prima-notei a fost de fl. 13.011,541 „ 53 cr.

Din bilanțul general al anului 1895 rezultă că:

Suma activelor institutului este cu fl. 646,877 „ 33 cr., iar suma venitului brut cu fl. 11.942 „ 53 cr. mai mare decât în anul premergător.

Subtrăgând din venitul brut al anului de . . . . . fl. 540,600 „ 60 cr. totalul eșirilor cu . . . . . 416,289 „ 55 „ rezultă un profit net al anului de . . . . . 124,311 „ 05 cr. cu fl. 2,643 „ 11 cr. mai mare decât în anul precedent.

La acest rezultat filiala din Brașov a contribuit cu fl. 18,228 „ 52 cr.

Din tabelele statistice alăturate raportului, estragem următoarele cifre, cari arată estensiunea respectabilă a operațiunilor săvârșite de acest institut.

Dela înființarea ei, „Albina“ a acordat 422,221 de împrumuturi în suma de fl. 114.639,909.18. Pentru scopuri de binefacere „Albina“ a dat fl. 45,179.84.

Adunarea generală, luând spre sciire raportul direcțiunii, a aprobat bilanțul anului 1895 în textul următor:

Active.	fl. cr.	Pasive.	fl. cr.
Cassa în numărar . . . . .	65,132.90	Capital social:	
Bon în Giro-Conto și la alte bănci . . . . .	53,652.47	6000 acțiuni à fl. 100 . . . . .	600,000.—
Cambii de bancă . . . . .	3,316,761.21	Fondul de res., al acționarilor . . . . .	100,000.—
Împrumuturi hipotecare . . . . .	2,041,749.08	Fondul special de rezervă . . . . .	182,510.08
Credite personale . . . . .	840,605.87	Fondul de pensii al funcționarilor . . . . .	94,096.87
Credite cambiale cu acoperire hipotecară . . . . .	588,841.50	Scrisuri fonc. cu 5% în circulațiune . . . . .	1.204,000
Credite de cont-curent . . . . .	212,706.33	Scrisuri fonc. cu 5% în corone în circulațiune . . . . .	750,000
Avansuri pe efecte publice . . . . .	70,569.50		1.954,000.—
Credite fixe . . . . .	20,690.20	Scrisuri fonciare eșite la sorți în circulațiune . . . . .	43,300.—
Împrumuturi pe produse . . . . .	32,247.85	Cambii de bancă reescomptate . . . . .	496,943.50
Cassa institutului, realități dela gara Brașov și div. realități de vânzare . . . . .	205,827.66	Diverse conturi creditore . . . . .	302,721.37
Efecte publice . . . . .	1.232,390.40	Dividende neridicate . . . . .	476.—
Efectele fondului de garanță al scrisurilor fonciare . . . . .	200,151.50	Interese anticipate pro 1896 . . . . .	76,873.53
Efectele fondului de pensii al funcționarilor institutului . . . . .	94,000.—	Profit net . . . . .	124,311.05
Mobilier . . . . .	7,694.57		
după amortisare de . . . . .	769.45		
Diverse conturi debitoare . . . . .	108,216.27		
	9.090,467,86		9.090,467,86

*Profitul net* de fl. 124,311.05 s'a distribuit în modul următor:

a) drept dividendă acționarilor . . . . .	fl.	48,000	„	—	cr.
b) la fondul special de rezervă . . . . .	„	37,913	„	17	„
c) la fondul de pensiuni al funcționarilor institutului	„	8,000	„	—	„
d) tantiema statutară a membrilor direcțiunii și comitetului de supraveghiere și a oficialilor . . . . .	„	19,675	„	98	„
e) pentru scopuri culturale și de binefacere . . . . .	„	6,558	„	66	„
f) amortisare din prețul casei institutului . . . . .	„	3,763	„	24	„
g) remunerațiuni . . . . .	„	400	„	—	„
	total	fl.	124,311	„	05 cr.

astfel dividendă pro 1895 se fixează cu 16% dela capitalul social.

Suma destinată pentru scopuri de binefacere s'a distribuit după cum urmează:

1. Asociațiunii transilvane pentru trebuințele școlii de fete	fl.	1000	„	—	cr.
2. Școlii element. de fete a „Reuniunii femeilor române din Sibiu”	„	300	„	—	„
3. Pentru masa studenților . . . . .	„	3000	„	—	„
4. Internatului „Reuniun. femeilor române din Brașov”	„	200	„	—	„
5. „Asociațiunii pentru spriginirea învățăceilor și soldaților români din Brașov” ca taxă școlară à 4 fl. pentru 50 de învățăcei . . . . .	„	200	„	—	„
6. Societății academice „România Jună” din Viena ca dotațiune de ctitor pentru internat, fl. 1000 în cinci rate, I. rată . . . . .	„	200	„	—	„
7. Societății academice „Petru Maior” din Budapesta	„	100	„	—	„
8. Alumneului din Timișoara . . . . .	„	100	„	—	„
9. Fundațiunea de pâine „N. Zsiga” în Beiuș . . . . .	„	100	„	—	„
10. Fondului pentru ajutorarea studenților morboși dela gimnasiul din Brașov . . . . .	„	100	„	—	„
11. Fondului studenților miseri dela gimnasiul din Blaj	„	100	„	—	„
12. Fondului studenților miseri dela gimnasiul din Brad	„	100	„	—	„
13. „Reuniunii române de muzică din Sibiu” . . . . .	„	200	„	—	„
14. „Reuniunii de agricultură din comitatul Sibiului”	„	100	„	—	„
15. „Reuniunii pentru înfrumșetarea orașului Sibiu” . . . . .	„	50	„	—	„
16. „Reuniunii pentru înfrumșetarea orașului Brașov” . . . . .	„	50	„	—	„
17. „Reuniunii igienice din comitatul Sibiului” . . . . .	„	50	„	—	„
18. Gremiului comercial din Sibiu în scopul susținerii unui curs practic de contabilitate . . . . .	„	50	„	—	„
19. La dispozițiunea direcțiunii, ca ea să-i distribue în cursul anului curent . . . . .	„	558	„	66	„
	total	fl.	6,558	„	66 cr.

*Fondul special de rezervă* în urma dotațiunii susamintite urcându-se la suma de fl. 220,423.25, adunarea generală a înființat din el un *fond special de garanță pentru scrisurile fonciare*, luând următorul conclud:

„Considerând că fondul special de rezervă a trecut deja preste suma necesară la înființarea din el a fondului de garanță pentru scrisurile fonciare, în sensul §-lui 97 din statute, se separă din acela fl. 200.000, cu care se înlocuiesc aceeași sumă vinculată din capitalul social drept fond de garanță, care servește de cautiune pentru totalitatea detentorilor de scrisuri fonciare ale institutului.

Prin acesta cele 200,000 fl. din capitalul social, cari până astăzi au fost vinculate drept fond de garanță pentru scrisurile fonciare, se de-

vinculează, rămânând întreg capitalul social la destinațiunea sa normată în §. 15 al statutelor“.

\*

Afară de cele înșirute adunarea generală s'a mai ocupat cu un obiect de interes deosebit pentru publicul român. Înțelegem „masa studenților“ înființată de „Albina“ în Octombrie 1895.

În timp apropiat vom avea ocaziune a ne ocupa cu această instituțiune într'un articol special; și până atunci însă estragem din raportul direcțiunii următoarele amenunte:

Direcțiunea „Albinei“ cu considerare la numărul cel mare al studenților români dela școlile medii din Sibiiu, cari mai toți sunt adăpostiți pela locuri necorespunzătoare pozițiunii sociale, ce sunt chieșiși să o ocupe după terminarea studiului, afară de aceea mulți din ei fiind lipsiți și de nutreământul necesar, în ședința sa din 14 Septembrie 1895 a decis, ca în amintitul local să instaleze o masă, la care 50 studenți români dela școlile medii din Sibiiu, tineri, solișiși și diligenți, copii de părinți relativ săraci, să capete prânș gratuit, — a înființat adecă „masa studenților“. Conducerea acestei mese a binevoit a o primi deocamdată „Reuniunea femeilor române din Sibiiu“, carea împlinesce acest serviciu benevol cu un zel neobosit și cu un succes admirabil.

Masa studenților s'a inaugurat cu solemnitatea cuvenită la 1/13 Octombrie 1895 și funcționează spre mulțumirea tuturor.

Pentru întreținerea ei se recere circa fl. 3000 la an.

Direcțiunea crede, că prin înființarea acestui aședământ de binefacere a interpretat în modul cel mai corespunzător intențiunea §-lui 62 punct *g*, din statute, carele dispune ca cel puțin 2% din profitul curat să se deie pentru scopuri de binefacere, venind prin binefacere și în ajutorul instrucțiunii, că a umplut un gol de mult simșit și a făcut începutul, *ca alți factori mai competenți să cugete serios la înființarea unui internat de băieți pentru adăpostirea numărșșilor tineri români, cari studiază la școlile medii din Sibiiu.*

Adunarea generală a luat spre scire cu aprobare acest act al direcțiunii, și a dat espresiune la procesul verbal mulțămitei sale cătră Reuniunea femeilor române din Sibiiu pentru zelul și abnegațiunea, cu care a îmbrășșat realisarea acestui act de binefacere.

## ASTRA.

(Sciri din sinul Asociațiunii).

DI Dr *Gustav Weigand*, profesor la universitatea din Lipsca, a adresat Comitetalui Asociațiunii o scrisșore cu datul 10 Martie a. c. în care mulțumescce pentru diploma de membru onorar al Asociațiunii. Conșșinând această scrisșore detaiuri de interes pentru cercuri mai largi, lăsăm să urmeze aici întregul ei text în româneșce;

„Lipsca, 10 Martie 1896. Onorabilei Asociațiunea transilvană. Din incidentul trimiterii diplomei de onoare me folosesc de ocaziune a mi esprima mulțumita mea cea mai intimă pentru înalta onoare, de care mi s'a făcut parte, și a mi repeta promisiunea, că nu am dorință mai ferbinte, decât să contribuesc după debilele mele puteri la înaintarea culturii și științei românesce. — Cu deosebire m'am bucurat, că revista D-Vóstre „Transilvania“, pe care ați avut bunătatea a mi-o trimite, oferă publicului un cuprins atât de meritos și folositor, încât trebuie să-i dorim lățirea cea mai mare posibilă. — Dacă cunoșteți D-vóstră un abiturient talentat, lipsit, care doarece să se dedice studiului filologiei moderne, Ve rog să'l îndreptați la mine, eu îi voi da în curs de doi ani locuință liberă, încălzit, luminat și dejun gratuit. — În semestrul proximo voiu ține un colegiu asupra „cercetărilor de dialect“ pe terenul limbisticii române, prin ce speriez a atrage și dintre Români colaboratori spre ținta ce mi'am prefapt de a face scrutări pe întreg terenul limbisticii. Cu distinsă stimă devotat

Dr *Gustav Weigand* m. p.

«*Enciclopedia Română*». Lucrările pregătitoare pentru Enciclopedia inițiată de Asociațiune, cari au suferit o mică întârziare din cauză, că unii colaboratori nu au putut termina la timp registrul titlilor unor ramuri științifice, înainteză acum cu pași mari, încât fasciculul I. va pute apăre nesmintit încă în decursul verii. Întreprinderea se bucură neînterupt de simpatiile și sprijinul cercurilor noastre științifice-literare și numărul colaboratorilor dela publicarea listei apărute în Nr. 1 al „Transilvaniei“ s'a înmulțit încă cu următorii Domni:

Augustini, Gustav, publicist, Sibiu (Slavii).  
 Burada, Teodor T., avocat, membru cor. al Academiei române, profesor la Conservator Iași. (Musică; Românii din Istria și Moravia).  
 Câmpeanu, Elie, preot, Vârșiv (Stupărit, Săcuime).  
 Dimitrescu, Anghel, Dir. Liceului sf. Gheorge, București (Ist. și literatură).  
 Glodariu, Vasile, profesor, Brașov (Istorie).  
 Gallucci, Attilio, inginer, București (Mechanică).  
 Laurian Dim. A., București (Literatura română).  
 Moga Vasile, arhitect, București (arte).  
 Păun, V. D. Dir. liceului „Lazar“, București (Literatură, Arte frumoase).  
 Popovici, Lazar, Dr. medic balnear, Gräfenberg (Hidroterapie).  
 Pușcariu, Valeriu, inginer de mine, Govora (montanistică).  
 Pop Reteganul, I., inv. pens., Reteag (Literat. popor.)  
 Radulescu, Const. Dr. medic, București (Medicina).  
 Radu, Iacob, Dr. preot Șermaș, (Teologie).  
 Saghin, Ștefan, Dr. predicator la catedrală, Cernăuți (Bis. ort. în Bucovina).  
 Speranția, Th. D. M. cor. al Acad. rom. București (Literat.)  
 Șpan Petru, Dr. profesor, Sibiu (Ist. Bis.)  
 Stoica Simeon, medic, Bran (Medicină).  
 Szabo, Gavril, preot, Bikszád (Țara Oașului).  
 Tarnavski, T. Dr. supl. la facult. teol. Cernăuți (Bis. ort. în Bucovina).  
 Vajda-Voevod, Ioan, Viena (Drept internațional).

Deore-ce numărul exemplarelor, în care se va tipări Enciclopedia, se va fixa în proporțiune cu abonamentele întrate, invităm pe toți aceia cari doresc să acuire această publicațiune, să trimită comanda cât mai îngrabă la biroul Asociațiunii, ori la editorul W. *Krafft* în Sibiu. Este de dorit, ca să se facă încă de acum un număr cât mai mare de abonamente, pentru-că suma destinată pentru *ilustrațiuni* crește în proporțiune cu abonamentele asigurate și astfel publicațiunea va fi cu atât mai bogat ilustrată, cu cât mai multe abonamente vor intra înainte de a începe cu tipărirea.